

Svijest o održivosti i održivo ponašanje

Potočki, Karolina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:625511>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-19**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Diplomski rad

Svijest o održivosti i održivo ponašanje

Karolina Potočki, 2299/336

Koprivnica, 2023.

Sveučilište Sjever

Odjel za odživu mobilnost i logistiku

Diplomski rad

Svijest o održivosti i održivo ponašanje

Studentica:

Karolina Potočki, 2299/336

Mentorica:

doc. dr. sc. Vesna Sesar

Koprivnica, 2023.

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za logistiku i održivu mobilnost		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Održiva mobilnost i logistika		
PRISTUPNIK	Karolina Potočki	MATIČNI BROJ	2299/336
DATUM	04.09.2023	KOLEGIJ	Održivost i društveno odgovorno poslovanje
NASLOV RADA	Svijest o održivosti i održivo ponašanje		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Sustainability awareness and sustainable behaviour		
MENYOR	doc. dr.sc. Vesna Sesar	ZVANJE	docent
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc.dr.sc. Ana Globočnik Žunac, predsjednik		
	2. izv. prof. dr. sc Predrag Brlek, član		
	3. doc. dr.sc. Vesna Sesar, mentor, član		
	4. prof. dr. sc. Krešimir Buntak, zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	181/OMIL/2023
OPIS	<p>Održivi razvoj podrazumijeva skladan i uravnotežen razvoj ekonomskog, ekološkog i društvenog aspekta, bez obzira promatra li se taj razvoj na razini države, poduzeća ili pojedinca. Poduzeća svih veličina sve su svjesnija važnosti primjene koncepta održivog razvoja, no, je li šira populacija svjesna koncepta održivog razvoja i koja znanja o održivosti su važna da bi se ljudi održivo ponašali. Svrha istraživanja je analizirati i istražiti koncept održivosti i održivog razvoja te vidjeti kakva je percepciju ispitanika o održivosti, koja znanja i stavove imaju te ponašaju li se ispitanici održivo. Kroz diplomski rad potrebno je:</p> <ul style="list-style-type: none">- opisati i objasniti pojam održivosti i koncepta održivog razvoja- opisati i objasniti svijest o održivom razvoju- ispitati kakvo je znanje ispitanika o održivosti s aspekta okolišne, društvene i ekonomske varijable- ispitati kakvi su stavovi ispitanika o održivosti uzimajući u obzir okolišnu, društvenu i ekonomsku varijablu.- ispitati kakvo je održivo ponašanje ispitanika s aspekta okolišne, društvene i ekonomske varijable.

ZADATAK URUŽEN	11.9.2023	POTPIS MENTORA	
----------------	-----------	----------------	--

Predgovor

Svoju zahvalu željela bi iskazati svim profesorima sa Sveučilišta Sjever koji su mi prenijeli važna znanja tokom mojeg obrazovanja. Najveću zahvalu željela bi iskazati svojoj mentorici doc. dr. sc. Vesni Sesar na svim savjetima i pomoći tokom izrade diplomskog rada.

Također bih se zahvalila svim svojim prijateljima koji su mi bili podrška, a najveću zahvalu bih iskazala svojim roditeljima i braći koji su bili uz mene od samog početka mojeg studiranja pa do kraja te im na tome jedno veliko hvala.

Sažetak

Stanje okoliša ima značajne implikacije na dobrobit ljudi i drugih vrsta na zemlji, koja je trenutno ozbiljno ugrožena. Osim toga, čovječanstvo se također suočava s nekoliko važnih društvenih problema, kao što su propadanje socioekonomskih i institucionalnih sustava te se sve više stavlja naglasak na ciljeve održivog razvoja i održivosti. Svijesnost opće populacije o održivom razvoju je važna no da li ljudi imaju znanja koja su važna kako bi se ponašali održivo, pitanje je koje se danas sve više postavlja. Ljudska je svijest ilustrirana svim stvarima koje se mogu promatrati ili iskusiti, stoga se svijest o održivosti odnosi na ljudsko iskustvo ili svijest o fenomenima održivosti. Kako bi se ljudi počeli ponašati održivo potrebno im je znanje o održivosti te su za to zadužene državne institucije i organizacije koje trebaju svima pružiti potrebna znanja.

Summary

The state of the environment has significant implications for the well-being of humans and other species on earth, which is currently under serious threat. In addition, humanity is also facing several important social problems, such as the deterioration of socioeconomic and institutional systems, and the goals of sustainable development and sustainability are increasingly emphasized. The awareness of the general population about sustainable development is important, but whether people have the knowledge that is important in order to behave sustainably is a question that is being asked more and more today. Human consciousness is illustrated by all things that we can observe or experience, therefore sustainability consciousness refers to human experience or awareness of sustainability phenomena. In order for people to start behaving sustainably, they need knowledge about sustainability, and state institutions and organizations are responsible for this, and they should provide everyone with the necessary knowledge.

Popis korištenih kratica

HR PSOR- Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj

WBCSD - World Business Council For Sustainable Development

EU- Europska Unija

EMAS- Eco-Management and Audit Scheme

SCQ - The Sustainability Consciousness Questionnaire

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Problem, predmet i objekt istraživanja	1
1.2. Svrha i cilj istraživanja	2
1.3. Korištene znanstvene metode	2
1.4. Struktura diplomskog rada.....	3
2. Održivost i održivi razvoj	4
2.1. Pojam održivosti	4
2.2. Pojam održivi razvoj.....	5
2.3. Razvoj koncepta održivog razvoja	6
2.3.1. Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj	7
2.4. Komponente održivog razvoja.....	8
2.5. Ciljevi održivog razvoja	9
3. Postizanje održivog razvoja	21
3.1. Ekonomski aspekt.....	21
3.2. Ekološki aspekt.....	24
3.3. Socijalni aspekt.....	26
4. Svijest o održivom razvoju	30
4.1. Svijest o održivosti	31
4.2. Održivo građanstvo.....	32
5. Ispitivanje stavova o održivosti – rezultati istraživanja	34
5.1. Znanje o održivosti – rezultati istraživanja.....	37
5.1.1. Znanje o održivosti - okolišna varijabla	37
5.1.2. Znanje o održivosti - društvena varijabla	38
5.1.3. Znanje o održivosti - ekonomska varijabla.....	40

5.2. Stav o održivosti – rezultati istraživanja.....	41
5.2.1. Stav o održivosti – okolišna varijabla.....	42
5.2.2. Stav o održivosti – društvena varijabla.....	43
5.2.3. Stav o održivosti – ekonomska varijabla.....	45
5.3. Održivo ponašanje – rezultati istraživanja.....	46
5.3.1. Održivo ponašanje – okolišna varijabla.....	47
5.3.2. Održivo ponašanje – društvena varijabla.....	48
5.3.3. Održivo ponašanje – ekonomska varijabla.....	50
5.4. Analiza anketnog istraživanja.....	52
6. Zaključak.....	54
7. Literatura.....	56
8. Popis slika.....	60
9. Popis grafova.....	61

1. Uvod

Posljednjih nekoliko godina istraživanja su usmjerena na održivost i održivi razvoj. Promicanje održivog razvoja otvara rasprave o našem odnosu s prirodom, o tome što čini društveni napredak i o karakteru razvoja, kako u sadašnjosti tako i u budućnosti. (Baker, 2016)

Održivi razvitak je razvitak koji zadovoljava potrebe današnjice, a pritom ne ugrožava potrebe budućih generacija. Održivi razvitak ostvaruje ravnotežu između zahtjeva za unapređivanjem kvalitete života za ostvarivanjem socijalne dobrobiti i mira za sve te zahtjeva za očuvanjem sastavnica okoliša kao prirodnog dobra o kojima ovise i sadašnja i buduće generacije. (Pfister, Schweighofer i Reichel, 2016)

Teorija modernizacije smatra da što je društvo više strukturno specijalizirano i diferencirano, to je ono modernije i progresivnije. Da bi se moderniziralo, društvo mora postati tehnički sofisticiranije i urbaniziranije te mora više koristiti tržišta za distribuciju ekonomskih dobara i usluga. Modernizacija također donosi društvene promjene, uključujući razvoj predstavničke demokracije, povećanu mobilnost i slabljenje tradicionalnih rodbinskih skupina i zajednica. Modernizacija je usko povezana s promicanjem osobnog napretka pojedinca. (Baker, 2016)

Održivi razvoj odnosi se na mnoge procese i putove za pomirenje ekološke, ekonomske i društvene dimenzije života. To može uključivati, na primjer, promicanje održive poljoprivrede i šumarstva, održive proizvodnje i potrošnje, dobro upravljanje, istraživanje i prijenos tehnologije, obrazovanje i osposobljavanje, prepoznavanje kulturnih vrijednosti i različitih oblika znanja. Održivost je dugoročni cilj, odnosno održivi svijet. (Baker, 2016)

1.1. Problem, predmet i objekt istraživanja

Problem istraživanja proizlazi iz sve većeg naglaska na postizanju održivih ciljeva i održivosti koje su postavljene pred zemlje članice EU prostora. Iz spomenutog proizlazi predmet istraživanja a to je utvrditi percepciju ispitanika o održivosti, koja znanja i stavove imaju o održivosti te ponašaju li se ispitanici „održivo“. Iz definiranih problema i predmeta istraživanja proizlaze i objekti istraživanja održivi razvoj i održivost, ciljevi održivog razvoja, postizanje održivog razvoja te svijest o održivom razvoju.

1.2. Svrha i cilj istraživanja

Poduzeća svih veličina sve su svjesnija važnosti primjene koncepta održivog razvoja, no, je li šira populacija svjesna koncepta održivog razvoja i koja znanja o održivosti su važna da bi se ljudi održivo ponašali. Svrha istraživanja je analizirati i istražiti termin održivost i održivi razvoj razvoja te ispitati širu populaciju kakva je njihova percepcija o održivosti, koja znanja i stavove imaju te ponašaju li se ispitanici održivo. Povijesni razvoj kako je došlo do koncepta održivog razvoja te koji su bitni događaji na to utjecali te s kojim izazovima se susrećemo. Cilj istraživanja je dobiti uvid o održivom znanju ispitanika, njihovim stavovima o održivosti te ponašaju li se stvarno održivo u svakodnevnom životu. Stoga će se korištenjem instrumenta upitnika i uključivanjem pitanja o pitanjima održivosti dobiti informacije o svijesti ispitanika o održivosti.

Temeljem navedenog postavljaju se tri istraživačka pitanja:

1. Kakvo je znanje ispitanika o održivosti s aspekta okolišne, društvene i ekonomske varijable?
2. Kakvi su stavovi ispitanika o održivosti uzimajući u obzir okolišnu, društvenu i ekonomsku varijablu?
3. Kakvo je održivo ponašanje ispitanika s aspekta okolišne, društvene i ekonomske varijable?

1.3. Korištene znanstvene metode

Za izradu teorijskog dijela diplomskog rada analizirane su dostupne znanstvena i stručne literature. Primjenom metode analize i sinteze obrađena je teorija iz područja održivog razvoja. Za potrebe istraživanja izrađen je anketni upitnik koji se sastojao od 2 dijela: opći dio upitnika i upitnik o održivosti. Anketni upitnik sastoji se od niza pitanja koji su mjereni Likertovom skalom od 1-5 (1-ne slažem se uopće- 5 – slažem se u potpunosti).

1.4. Struktura diplomskog rada

Prvo poglavlje ovog rada predstavlja uvodni dio u kojem su definirana održivost i održivi razvoj kao predmeti istraživanja te koja je svrha i cilj istraživanja. U drugom poglavlju navedene su razlike između termina održivost i održivog razvoja, povijesti razvoj, trokut održivog razvoja te koji su ciljevi održivog razvoja. U trećem poglavlju objašnjava se kako se može postići održivi razvoj te strategije i politike EU, pregled ekonomskog, ekološkog i socijalnog aspekta održivog razvoja. U četvrtom poglavlju provedeno je istraživanje o svijesti opće populacije o održivom razvoju.

2. Održivost i održivi razvoj

Održivost i održivi razvoj su termini koje često susrećemo u literaturi, ali i u životu. Ta dva termina su često povezana pa ih tako i u ovom dijelu rada nastojimo objasniti i povezati.

2.1. Pojam održivosti

Ideja održivosti postala je globalna norma koju prihvaća i slijedi golemi broj ljudi i organizacija diljem svijeta. Međunarodne organizacije, nacionalne, regionalne i lokalne vlasti preuzele su ovu ideju kao politički cilj i razvile strategije i prakse za njezino ostvarenje.

Poduzeća objavljuju izvješća o održivosti i imaju stručno osoblje koje prati njihov ekološki i društveni utjecaj. Oni prakticiraju društveno odgovorno poslovanje i plasiraju specifične proizvode na tržište na temelju njihove održivosti. Štoviše, mnoge su znanstvene discipline integrirale analizu izazova održivosti i mogućih odgovora u svoje istraživanje od meteorologije do inženjerstva, ekonomije, antropologije i studija znanosti i tehnologije. Naposljetku, nevladine organizacije i društveni pokreti igraju posebno važnu ulogu u definiranju značenja održivosti, ključnih izazova, odgovora, kao i u ispitivanju vlada i poduzeća u smislu održivosti. U cjelini, ideja održivosti je u međuvremenu toliko ugrađena u planove i svakodnevne prakse tih agenata da se mnogi ne usuđuju otvoreno tvrditi da bi radije bili neodrživi ili da ih uopće nije briga. Održivost je koncept koji je ušao u svakodnevni život političara, poslovnih menadžera i aktivista od globalne do lokalne razine. (Pfister, Schweighofer i Reichel, 2016)

Održivost se, dakle, često povezuje s održavanjem nosivosti Zemlje, obično kroz promjenu individualnog i kolektivnog ljudskog ponašanja ili kroz primjenu novih tehnologija i tehnologija u razvoju kako bi se učinci tih ponašanja sveli na minimum. Fokus ove definicije je na društvu i društvenim uvjetima, a ne na okolišu ili aspektima okoliša. Uključuje niz pitanja koja nisu lako uključena u druge definicije, uključujući pitanje je li ekonomsko blagostanje isto što i ljudsko blagostanje (pretvara li se veći gospodarski rast doista u bolju kvalitetu života?) i niz pitanja koji se odnosi na održivost, jednakost i pravdu. Jednakost i pravda su, u prvom redu, zabrinuti zbog sve većeg jaza između onih koji imaju i onih koji nemaju, te zbog toga što bi povećanje tog jaza moglo implicirati za kvalitetu okoliša općenito i za sklonost siromašnih da iskuse drugačiji odnos s okolinom od onog do sada. (Portney, 2015)

2.2. Pojam održivi razvoj

Jedna od najpoznatijih i najkorištenijih definicija održivog razvoja je „proces u kojem su sadašnje generacije u stanju zadovoljiti sve svoje potrebe, ne ugrožavajući zadovoljavanje potreba budućih generacija“ Svjetske komisije za razvoj i okoliš ili koja se još naziva i Bruntland komisijom. Postoje mnoge definicije održivog razvoja, od kojih su neke navedene u nastavku:

- razvoj koji zadovoljava potrebe današnjice bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija u zadovoljavanju njihovih potreba,
- održivi razvoj je proces promjena u kojem su iskorištavanje resursa, smjer ulaganja, orijentacija tehničkog razvoja i institucionalne promjene u međusobnom skladu i omogućavaju ispunjavanje potreba i očekivanja sadašnjih i budućih naraštaja.
- razvoj u okvirima prihvatnog kapaciteta ekosistema Zemlje
- poboljšanje kvaliteta života, ali u okvirima prihvatnog kapaciteta ekosistema.
- održavanje ravnoteže između ljudske potrebe za poboljšanjem kvaliteta življenja i blagostanja s jedne strane te očuvanja prirodnih izvora i ekosistema, o kojima zavise buduće generacije.
- Razvoj koji osigurava i zadovoljava sve potrebe za normalno življenje, a istovremeno ne ugrožava uslove življenja za buduće generacije.(Odrzivi razvoj, 2010, dostupno na: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/odrzivi_razvoj.pdf)

Glavni fokus održivog razvoja je na društvu, a cilj mu je uključiti pitanja okoliša u upravljanje društvenim promjenama, posebno kroz promjene načina na koji funkcionira gospodarstvo. Održivi razvoj odnosi se na mnoge procese i putove za pomirenje ekološke, ekonomske i društvene dimenzije života. (Pfister, Schweighofer, Reichel, 2015)

U leksikonu o održivom razvoju Bačun, Matešić, Omazić (2012) navode kako je održivost sposobnost trajnog održavanja neke funkcije ili procesa. „U prirodi održivost je najbolje prikazana kruženjem tvari i energije koja predstavlja savršen održiv ciklus. U prirodi nema gubitaka ni otpada, sve tvari i energija obnavljaju se i vraćaju u proces i ovo kruženje može trajati beskonačno. Dok za razvoj navode da je proces nastajanja nečega novog iz prethodnog i

anticipiranog stanja – kvalitativna socijalna promjena u skladu s očekivanjima. Ne isključuje i kvantitativni rast. Razvoj je proces poželjnih promjena.“ (Bačun, et al.2012.)

Principi su to koji podrazumijevaju integrirani pogled na razvoj ljudskog društva i obuhvaća tri dimenzije održivosti – gospodarsku, društvenu i ekološku. Tu se može vidjeti povezanost između održivosti i održivog razvoja koji su u današnjici sve više zastupljeni.

2.3. Razvoj koncepta održivog razvoja

U posljednjoj polovici dvadesetog stoljeća četiri ključne teme proizašle su iz kolektivnih briga i težnji naroda svijeta: mir, sloboda, razvoj i okoliš. Mir za koji se smatralo da je osiguran u poslijeratnom svijetu 1945. bio je odmah ugrožen utrkom u nuklearnom naoružanju. Tijekom Hladnog rata mir se održavao globalno, ali se borio lokalno, često od strane zastupnika supersila. Dok se broj ratova smanjio tijekom posljednjeg desetljeća, mir se i dalje traži, prvenstveno u Africi i na Bliskom istoku. Sloboda se tražila rano u poslijeratnom svijetu u borbi za okončanje imperijalizma; zaustaviti totalitarno ugnjetavanje; a kasnije proširiti demokratsko upravljanje, ljudska prava i prava žena. autohtonih naroda i manjina. Uspjeh mnogih bivših kolonija u postizanju nacionalne neovisnosti pratio je fokus na gospodarski razvoj kako bi se osigurale osnovne potrepeštine za najsiromašnije dvije trećine svijeta i viši životni standard za bogatu trećinu. Konačno, tek je u posljednjih 40 godina okoliš (od lokalnog do globalnog) postao ključni fokus nacionalnog i međunarodnog prava i institucija. Iako su s vremenom reinterpretirani, mir, sloboda, razvoj i okoliš ostaju istaknuta pitanja i težnje.

U 1970-im i 1980-im stvorena su svjetska povjerenstva uglednika za proučavanje takvih međunarodnih problema, stvarajući glavne dokumente koji su često bili praćeni globalnim konferencijama. Obilježje ovih međunarodnih komisija bilo je nastojanje da se povežu težnje čovječanstva – pokazujući kako težnja za jednom velikom vrijednosti zahtijeva druge. Održivi razvoj, sa svojim dvostrukim naglaskom na najnovija pitanja — razvoj i okoliš — tipičan je za takve napore. Svjetsku komisiju za okoliš i razvoj pokrenula je Opća skupština Ujedinjenih naroda 1982., a njezino izvješće, Naša zajednička budućnost, objavljeno je 1987. Predsjedala je tadašnja premijerka Norveške Gro Harlem Brundtland, čime je dobila naziv "Brundtlandska komisija". Članstvo Komisije bilo je podijeljeno između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Njegovi korijeni bili su u Stockholmskoj konferenciji o ljudskom okolišu 1972. godine, gdje su kolebanja između okoliša i razvoja prvi put priznati i u Svjetskoj strategiji očuvanja

Međunarodne unije za očuvanje prirode iz 1980., koja se zalagala za očuvanje kao sredstvo za pomoć razvoju, a posebno za održivi razvoj i korištenje vrsta, ekosustava i resursa. Oslanjajući se na njih, Komisija Brundtland započela je svoj rad posvećena jedinstvu okoliša i razvoja.

Kao i s prethodnim naporima, nakon izvješća uslijedili su veliki međunarodni sastanci. Konferencija Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju u Rio de Janeiru 1992. (tzv. "Earth Summit") izdala je deklaraciju o načelima, detaljnu Agendu 21 željenih akcija, međunarodne sporazume o klimatske promjene i bioraznolikost te izjava o načelima o šumama. Deset godina kasnije, 2002., na Svjetskom samitu o održivom razvoju u Johannesburgu, Južnoafrička Republika, ponovno je potvrđena predanost održivom razvoju. U međuvremenu održivi razvoj kao koncept, kao cilj i kao pokret brzo se proširio i sada je u središtu misije bezbrojnih međunarodnih organizacija, nacionalnih institucija, korporativnih poduzeća, "održivih gradova" i lokaliteta. (Kates, Parris, Leiserowitz, 2005:10-12)

2.3.1. Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj

Što se tiče Hrvatske, osnovana je neprofitna ustanova, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj - HR PSOR, privatnog sektora koja okuplja predstavnike hrvatskoga gospodarstva koji udružuju znanje, inovativnost i odgovornost u traganju za razvojnim putovima koji uravnotežuju poslovni uspjeh, društvenu dobrobit i zaštitu okoliša. „Napredne gospodarstvenike u Hrvatskoj povezala je sredinom devedesetih godina želja za brzim poslijeratnim oporavkom i zamahom gospodarskog razvoja u mladoj državi. U zamisli o održivom razvoju prepoznali su najprikladniji obrazac za ostvarenje svojih ciljeva. Na poticaj nevladine udruge Društvo za unapređenje kvalitete življenja, 1995. održan je u Hrvatskoj gospodarskoj komori inicijativni sastanak zainteresiranih poduzeća za osnivanje HR PSOR-a. Ohrabreni suradnjom sa Svjetskim poslovnim savjetom za održivi razvoj (WBCSD) postigli su konkretan rezultat te je 1997. osnovan i registriran Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj.“ (Bačun, et al.,2012:108)

2.4. Komponente održivog razvoja

Održivi razvoj, koji se prvi put spominje u poznatom Brundtlandovom izvješću iz 1987. godine, također poznato pod nazivom „Naša zajednička budućnost“, definiran je trima komponentama:

1. ekonomskom (potrebno je osigurati vlastiti gospodarski razvoj),
2. ekološkom (fokus je na održivosti budućeg razvoja i smanjenju zagađenja okoliša), i
3. socijalnom (potrebno je osigurati pravilnu koheziju u društvu).

Održivi razvoj, kao model gospodarstva, označava zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, ali da se pritom ne ugrožava mogućnosti budućih generacija u dostizanju istog cilja. (Frajman-Jakšić, Ham, Redek,2010:468)

„Ekonomska komponenta, ekonomski rast i razvoj – efikasan razvoj – novi odgovori na izazove globalnog nadmetanja u ostvarivanju konkurentske prednosti kroz efikasnije korištenje i povećanje produktivnosti raspoloživih resursa, vodeći računa pri tome da se otklone ili minimiziraju negativni utjecaji na životnu sredinu.“ Ekonomski održiv sustav mora biti sposoban proizvesti proizvode i usluge na stalnoj osnovi, održavati održivu razinu upravljanja i izbjegavati ekstremnu sektorsku neuravnoteženost koja šteti poljoprivrednoj i industrijskoj proizvodnji. (Nikolajev: Evolucija upravljanja prirodnom sredinom <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/wp-content/uploads/2020/04/EKOLO%C5%A0KO.-predavanja-II.pdf>)

„Ekološka komponenta, integritet ekosistema i briga o kapacitetu i bioraznolikosti – održivost okoliša – briga za očuvanje kvaliteta zraka, vode i kvaliteta zemljišta, zaštitu divljih staništa i efikasnije korištenje i ponovnu upotrebu prirodnih resursa i energije – međusobno djelovanje siromaštva i degradacije okoliša može dovesti do kontinuiranog procesa u kojem se nepovratno uništavaju ili iscrpljuju resursi, a rastući pritisci na resurse okoliša u zemljama u razvoju mogu imati ozbiljne posljedice po samodostatnost, raspodjelu dohotka i potencijale budućeg rasta u zemljama u razvoju.“ Ekološki održiv sustav mora održavati stabilnu osnovu postojećih resursa izbjegavajući prekomjerno iskorištavanje sustava obnovljivih izvora, razinu iskorištavanja neobnovljivih izvora do mjere u kojoj se ulaže u odgovarajuće zamjenske resurse.

Socijalna komponenta, jednakost, osposobljenost, dostupnost i učešće pojedinaca u društvenom životu – socijalna pravednost – integrirani proces izgradnje ljudskih sposobnosti u smislu: borbe protiv siromaštva, stvaranja produktivnog zapošljavanja ljudi, promoviranja društvenog ujedinjenja, kao i efikasne i svima dostupne zdravstvene zaštite i obrazovanja, prevencije kriminala i negativnih društvenih pojava, demokratizacije svih pora društvenog života i promjene potrošačkih navika i potreba. Društveno održiv sustav mora postići odgovarajuću razinu distribucije pravednosti, odgovarajuće socijalne usluge, uključujući zdravstvo i obrazovanje, jednakost među spolovima i političku odgovornost i pravo javnosti. (Amina Nikolajev: Evolucija upravljanja prirodnom sredinom <https://www.pfsa.unsa.ba/pf/wp-content/uploads/2020/04/EKOLO%C5%A0KO.-predavanja-II.pdf>)

Slika 1: Temeljne komponente održivog razvoja

Izvor: <https://repozitorij.fpz.unizg.hr/islandora/object/fpz%3A1581/datastream/PDF/view>

Jasno je kako sve tri sastavnice paradigme održivog razvoja predstavljaju ukupnost i složenost odnosa koji su višeslojni i višedimenzionalni. Tako postavljena paradigma postavlja pitanje na koji način balansirati ciljeve s obzirom na programsku zadaću održivog razvoja. (Dokument za razmatranje o održivoj Europi do 2030., 2019)

2.5. Ciljevi održivog razvoja

U Programu održivog razvoja do 2030. koji su donijeli Ujedinjeni narodi 25. rujna 2015. utvrđen je opći okvir za postizanje održivog razvoja do 2030. Okvir sadržava 17 ambicioznih ciljeva održivog razvoja i 169 povezanih specifičnih ciljeva za države i dionike. EU je bio

ključan u oblikovanju Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. te se zajedno s državama članicama obvezao da će prednjačiti u njegovoj provedbi; unutar EU-a i u drugim državama podrškom provedbe u okviru svojih vanjskih politika, a posebno u onima s najvećim potrebama.(Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015) U nastavku su navedeni svi ciljevi te kratko objašnjeni.

Cilj 1. Iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim oblicima

Iako će i dalje biti neriješeni brojni izazovi, očekuje se da će EU do 2030. ostvariti znatan napredak u iskorjenjivanju siromaštva i socijalne isključenosti. Rast zaposlenosti igrat će u tome važnu ulogu, ali neće biti dovoljan da svi ljudi izađu iz siromaštva. Univerzalni pristup odgovarajućoj socijalnoj zaštiti, kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi, obrazovanju, stanovanju i socijalnim uslugama trebat će prilagoditi budućim demografskim promjenama, novim tehnologijama, novim oblicima rada, migracijama i klimatskim promjenama.(Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:5 dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 2: Iskorjenjivanje siromaštva

Izvor: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf

Cilj 2. Iskorijeniti glad, postići sigurnost hrane i poboljšanu ishranu te promovirati održivu poljoprivredu

„Planira se udvostručiti poljoprivrednu produktivnost i prihode malih proizvođača hrane, a posebno žena i obiteljskih poljoprivrednih proizvođača. “Želimo li nahraniti gladne

potrebna je promjena sustava. Kako bi se to postiglo potrebna su velika ulaganja i međunarodna suradnja. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:6, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 3: Svijet bez gladi

Izvor: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf

Cilj 3. Zdravlje – Osigurati zdrav život i promovirati blagostanje za ljude svih generacija

„Želi se postići univerzalni obuhvat zdravstvenom zaštitom, uključujući zaštitu od financijskog rizika, osigurati dostupnost kvalitetnih osnovnih usluga zdravstvene zaštite.“ Promicanje dobrobiti za ljude bitno je za održivi razvoj. Potrebni je bolji pristup čistoj vodi i higijenskim uvjetima te smanjenju broja oboljelih od teških bolesti. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:6, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 4: Zdravlje i blagostanje

Izvor: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf

Cilj 4. Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja

„Besplatno i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje za sve djevojčice i dječake želi se osigurati do kraja 2030.“ Potrebno je osigurati rodnu jednakost i pristup obrazovanju za sve pod jednakim uvjetima. Kako bi se to postiglo potrebno je osigurati obrazovne ustanove te povećati broj stipendija. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:7, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 5: Kvalitetno obrazovanje

Izvor: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf

Cilj 5. Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojke

„Osiguranje jednakog pristupa obrazovanju, zdravstvenoj skrbi i dostojanstvenom radu ženama i djevojkama te njihove zastupljenosti u političkim i gospodarskim procesima donošenja odluka, bit će poticaj održivoj ekonomiji te će donijeti korist društvu i čovječanstvu u cjelini.“ Kako bi se to postiglo potrebno je otkloniti sve oblike diskriminacije te nasilja. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:7-8, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 6: Rodna ravnopravnost

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 6. Osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve

Čista voda mora bit dostupna svima. Nedostatak vode te loša kvaliteta vode ima negativan utjecaj na život u svijetu a pogotovo u siromašnim i nerazvijenim zemljama. Kako bi se postigao ovaj cilj potrebno je osigurati jednak pristup sigurnoj i jeftinoj vodi kao i higijenskim uvjetima proširenjem međunarodne suradnje. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:8, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 7: Čista voda i sanitarni uvjeti

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 7. Osigurati pristup pouzdanoj, održivoj i suvremenoj energiji po pristupačnim cijenama za sve

Energija predstavlja jedan od velikih izazova s kojima se danas susrećemo. Pristup energiji bitan je faktor kod svih područja djelovanja. Kako se postigao ovaj cilj potrebna je međunarodna suradnja, nove tehnologije te obnovljiva energija i energetska učinkovitost.

(Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:8-9, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 8: Pristupačna energija iz čistih izvora

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 8. Promovirati uključiv i održiv gospodarski rast, punu zaposlenost i dostojanstven rad za sve

Održivi gospodarski rast, zaposlenost i dostojanstven rad zahtjeva ulaganja u stvaranje društvenih uvjeta koji ljudima omogućavaju kvalitetne i dostojanstvene poslove kako bi došlo do poboljšanja gospodarstva. Također, treba promovirati različite politike koje podržavaju proizvodne aktivnosti, poticati rast malih i srednjih poduzeća, fokusirati se na profitabilne sektore te osigurati pristup financijskim uslugama. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:9,dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 9: Dostojanstven rad i ekonomski rast

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 9. Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost

Ulaganjem u infrastrukturu, te energiju i različite tehnologije može se postići održivi razvoj. Treba podržavati razvoj i istraživanja te inovacije u svim zemljama te osigurati dobar pristup internetu u siromašnijim zemljama. „Tehnološki napredak je temelj za postizanje ciljeva zaštite okoliša, kakav je energetska učinkovitost.“ (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:10, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 10: Industrija, inovacije i infrastruktura

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 10. Smanjiti nejednakost unutar i između država

Međunarodne zajednice su zaslužne za izlazak mnogih ljudi iz siromaštva, no još uvijek postoji nejednakost i loš pristup obrazovanju i zdravstvenim uslugama. Kako bi se smanjila nejednakost potrebne su politike koje bi vodile računa o tome. Također potrebna je razvojna, financijska te inovacijska pomoć u zemljama koje su nerazvijene. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:10, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 11: Smanjenje nejednakosti

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 11. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim

Gradovi su središta kulture, znanosti i društvenog razvoja te oni omogućuju ljudima ekonomski napredak. Potrebno osigurati dovoljnu količinu resursa, smanjenje zagađenja i siromaštva kako bi se postigao rast i razvoj gradova. Za postizanje ovog cilja potreba je tehnološka i financijska pomoć i podrška razvijenih zemalja. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:11,dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 12: Održivi gradovi i zajednice

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 12. Osigurati održive oblike potrošnje i proizvodnje

Za postizanje smanjenja budućih okolišnih, društvenih i ekonomskih troškova potrebna je održiva potrošnja i proizvodnja. Održiva potrošnja i proizvodnja zahtjeva uključenje potrošača koji podižu svijest i obrazovanje o održivoj potrošnji te potrošačima treba pružiti određene informacije kako bi se ponašali održivo. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:12.)

Slika 13: Održiva potrošnja i proizvodnja

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 13. Poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica

„Klimatske promjene su globalni izazov koji ne poznaje nacionalne granice.“ Klimatske promjene negativno utječu na sve zemlje u svijetu koje su izazvane velikim emisijama stakleničkih plinova. Kako bi se postigao ovaj cilj treba osigurati potrebno obrazovanje, podići svijest o klimatskim promjenama te povećati kapacitete za ublažavanje klimatskih promjena. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:13, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 14: Zaštita klime

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 14. Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održiv razvoj

Ovaj cilj zahtjeva zaštitu mora i oceana o kojima ovise svi globalni sustavi. Kako bi se to postiglo potrebno je smanjiti zagađenje mora i oceana od svih štetnih čimbenika koji utječu na život unutar njih. „Kišnica, voda za piće, vremenske prilike, klima, obale, dobar dio naše hrane pa čak i kisik u zraku koji udišemo, sve to u konačnici daje i regulira more.“ (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:14, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 15: Očuvanje vodenog svijeta

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 15. Zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti

Oko 30% Zemljine površine pokrivaju šume. Šume su veliki izvor hrane i ključne za borbu protiv klimatskih promjena. Kako bi se postigao održivi razvoj potrebno je uložiti bolje napore za upravljanje šumama i očuvanje biološke raznolikosti te uvesti politike za pošumljavanje na globalnoj razini. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:14 dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 16: Očuvanje života na zemlji

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 16. Promovirati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve i izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama

„Treba osigurati odgovorno, uključivo, participativno i reprezentativno donošenje odluka na svim razinama, javni pristup informacijama i zaštitu osnovnih sloboda u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima. Kako bi se postigao ovaj cilj potrebno je osigurati pristup informacijama i zaštitu osobnih sloboda u skladu sa zakonima i međunarodnim sporazumima. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015:15, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 17: Mir, pravda i snažne institucije

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

Cilj 17. Ojačati načine provedbe te učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj

„Uspješan program održivog razvoja zahtijeva partnerstva između vlada, poslovnog sektora i civilnog društva. Treba raditi na koherentnosti institucija i javnih politika, unaprijediti globalnu makroekonomsku stabilnost, između ostalog i kroz koordinaciju politika odnosno koherentnost politika za potrebe održivog razvoja.“ (Globalni ciljevi održivog razvoja do

2030., 2015:15, dostupno: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf)

Slika 18: Partnerstvom do cilja

Izvor: https://idop.hr/wp-content/uploads/2021/12/knjizica-ciljeva-i-podciljeva_sdgs.pdf

3. Postizanje održivog razvoja

Postizanje održivog razvoja treba biti jedan od glavnih prioriteta cjelokupnog društva. Međutim, postizanje održivog razvoja složena je funkcija različitih gospodarskih, društvenih, institucionalnih, političkih i povijesnih čimbenika. Društveno odgovornim poslovanjem tvrtke doprinose održivom razvoju cjelokupnog društvenog sustava. (Dukić, Uzelac, Stoilković, 2023:1-16)

Neometan i održiv društveni razvoj preduvjet je za stabilnost i napredak lokalne, regionalne i nadnacionalne političke zajednice. Zahtijeva ekonomsku, društvenu i ekološku dimenziju postići ravnomjernim i kontinuiranim napretkom nacionalnih i međunarodnih organizacijskih jedinica koje odgovaraju pravilima i načelima Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih organizacija. Održivi razvoj jedan je od glavnih prioriteta za državu. Zakonodavci koji donose propise specifične za pojedinu zemlju i provode definirane međunarodne standarde, pravila i načela za održivi lokalni i regionalni razvoj. Tvrtke postaju sve svjesnije značaj i utjecaj koji imaju na okolinu u kojoj djeluju. (Dukić, Uzelac, Stoilković, 2023:1-16)

Mnoge politike EU-a koje su bile na snazi i koje još jesu, pridonijele su ostvarenju ciljeva održivog razvoja. Povelja EU-a o temeljnim pravima, strategija EU-a o biološkoj raznolikosti do 2020., paket za čisti zrak, nastavak provedbe strategije društveno odgovornog poslovanja, europska kartica zdravstvenog osiguranja, pravila o održivoj uporabi pesticida i pravila EU-a o duhanskim proizvodima tek su neki od primjera. (Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015)

3.1. Ekonomski aspekt

Kako navodi D. Pupavac (2016) ekonomija i ekonomska znanost, po svemu sudeći imaju centralnu ulogu u suvremenom društvu. Oskudnost resursa i želja za efikasnošću dvije su osnovne ideje koje se provlače cijelim područjem ekonomije. Resurs, zvani okoliš, do nedavno je bio na marginama ekonomije. (Pupavac, 2016)

Stoga je vrlo važno da sve članice EU-a održivo gospodarstvo smatraju prioritetom. „Važni dijelovi politika EU-a već su usmjereni na postizanje ciljeva održivog razvoja, ali ih države članice tek trebaju provesti na integriran način. Povećanjem dostupnosti i pristupačnosti različitih materijala i proizvoda naši su životi jednostavniji, a povećavaju se i životni standard

i kvaliteta života u EU-u“. Prevelika potrošnja resursa dovela je do negativnog utjecaja na klimu i klimatske promjene. Kako bi nam gospodarstvo ostalo održivo moramo poboljšati životni standard. Kako bi smanjili financijske i ekološke troškove potrebno je smanjenje otpada, povećati odvajanje otpada i recikliranje. „Kada proizvodu istekne vijek trajanja, bio to par traperica, pametni telefon, spremnik za hranu ili komad namještaja, istinsko kružno gospodarstvo osigurava da se većina njegove materijalne vrijednosti očuva, tako da se ono što se nekad smatralo otpadom može ponovno upotrijebiti za izradu novih proizvoda.“ Ovakvim ponašanjem sve članice EU-a imati će mogućnost stvaranje ekonomske koristi te konkurentske prednosti. „Akcijским planom za kružno gospodarstvo, koji je Junckerova Komisija donijela 2015., utvrđuju se mjere za usmjeravanje gospodarstva EU-a prema kružnom gospodarstvu i za pomoć EU-u da postane svjetski predvodnik u tom prijelazu“. Akcijski plan sadrži mjere za potrošnju i proizvodnju kako bi se osigurala trajnost proizvoda, popravak proizvoda, ponovna upotreba i recikliranje proizvoda. Gotovo svi elementi plana su ostvareni, ali se moraju poduzeti još neke mjere kako bi se došlo do potpunog kružnog gospodarstva. (Dokument za razmatranje o održivoj Europi do 2030.,2015:15, preuzeto sa: [rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf](#) , dostupno: 24.7.2023.)

Slika 19:Kružno gospodarstvo

Izvor: [rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf](#)

Recikliranje je također jedan od ekonomskih aspekata održivog razvoja. S tehničkog gledišta, recikliranje je niz procesa ili infrastruktura koja uključuje prikupljanje reciklirajućih

potrošačkih i industrijskih materijala i proizvoda, sortiranje i preradu reciklirajućih materijala u sirovine i proizvodnju tih sirovina u nove proizvode. Ali recikliranje također ima ideološke i kulturne komponente. U svojoj srži, recikliranje se odnosi na transformaciju i vrijednost, pri čemu se materijalni otpad pretvara u potencijalno korisni proizvodi. Te upotrebe mogu biti i materijalne i ideološke. Recikliranje je jedan od mnogih koncepata koji se odnose na to kako se može nositi s materijom koja će biti odbačena. Može se smanjiti, ponovno upotrijebiti, obnoviti, odbiti, oporaviti, popraviti, obnoviti ili povratiti; svaki od njih predstavlja jedan način postupanja s otpadom. Povijesno gledano, recikliranje ima mnogo korijena, ovisno o tome koji materijal promatramo. Sama riječ recikliranje prvi put se pojavila 1920-ih za označavanje cikličkog procesa oporabe tekućih kemikalija. Iako recikliranje kao aktivnost ima mnogo dužu povijest, riječ kako se danas razumije proizašla je iz ekologizma 1960-ih i 1970-ih, točno iz iste mješavine aktera i briga iz koje je nastao simbol recikliranja. Trenutno se na recikliranje obično gleda kao na način za postizanje održivog društva, koji omogućuje potrošnju dobara i usluga koje zadovoljavaju osnovne potrebe i kvalitetu života bez ugrožavanja potreba budućih generacija. (Jorgensen, 2019)

EU donosi razna pravila i propise kojima se uređuje proizvodnja, distribucija i stavljanje ekoloških proizvoda na tržište u EU-u. Za pojedine proizvode utvrđeni su i posebni propisi. Kako bi poboljšao kvalitetu zakonodavstva, EU se o svojim propisima savjetuje s dionicima i zainteresiranom javnošću, a time su obuhvaćeni i propisi u sektoru ekoloških proizvoda. (Ekološka komisija EU: Agriculture and rural development, dostupno: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organics-glance_hr)

Ekološka proizvodnja podrazumijeva poštovanje pravila ekološkog uzgoja. Ta se pravila temelje na općim i konkretnim načelima promicanja zaštite okoliša, očuvanja bioraznolikosti u Europi i jačanja povjerenja potrošača u ekološke proizvode. Navedeni propisi, kojima su uređena sva područja ekološke proizvodnje, temelje se među ostalim na sljedećim načelima:

- nije dopuštena upotreba GMO-a
- nije dopuštena primjena ionizirajućeg zračenja
- ograničena je upotreba umjetnih gnojiva, herbicida i pesticida
- nije dopuštena upotreba hormona, a upotreba antibiotika dopuštena je isključivo radi očuvanja zdravlja životinja. (Ekološka komisija EU: Agriculture and rural development, dostupno: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organics-glance_hr)

Ekološka proizvodnja sveobuhvatan je sustav upravljanja poljoprivrednim gospodarstvima i proizvodnjom hrane koji ujedinjuje najbolju praksu u pogledu okoliša i klime, visoku razinu biološke raznolikosti, očuvanje prirodnih resursa, primjenu visokih standarda za dobrobit životinja i proizvodnih standarda koji su u skladu s potražnjom sve većeg broja potrošača za proizvodima proizvedenim uz primjenu prirodnih tvari i procesa. Pridržavanje visokih standarda u području zdravlja, okoliša i dobrobiti životinja pri proizvodnji ekoloških proizvoda svojstveno je visokoj kvaliteti tih proizvoda.

Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030. ključni je strateški dokument za utvrđivanje okosnice razvoja ekološke poljoprivrede i akvakulture u Republici Hrvatskoj. Nacionalnim akcijskim planom razvoja ekološke poljoprivrede 2023. – 2030. osim ciljeva i mjera za poticanje razvoja primarne ekološke poljoprivredne i akvakulturne proizvodnje, definirani su i ciljevi i mjere za podupiranje napretka pratećih djelatnosti prerade i trgovine ekoloških poljoprivrednih i akvakulturnih proizvoda kako bi se potaknulo povećanje potrošnje ekološke hrane u RH. Na taj način želi se zadržati pozitivan trend rasta površina uključenih u ekološku proizvodnju i proizvedenih ekoloških proizvoda u Hrvatskoj, ali i ojačati ostale segmente lanca opskrbe ekološkim proizvodima, a koji obuhvaćaju proizvodnju i preradu, promociju, prodaju i potrošnju ekoloških proizvoda u Hrvatskoj. (Ministarstvo poljoprivrede RH: Ekološka proizvodnja, dostupno: <https://poljoprivreda.gov.hr/ekoloska/199>)

3.2. Ekološki aspekt

Europski parlament svjestan je da ima dužnost pozitivno doprinosti održivom razvoju, koji predstavlja dugoročan cilj. Tu obvezu Parlament ispunjava ne samo svojom političkom i zakonodavnom ulogom, već i načinom rada i odlukama koje svakodnevno donosi. Europski parlament stoga je 2007. odlučio da njegova administracija počne primjenjivati standarde EMAS-a (Sustav ekološkog upravljanja i neovisnog ocjenjivanja) s ciljem kontinuiranog smanjenja utjecaja svojih aktivnosti, proizvoda i usluga na okoliš. Okolišna politika Europskog parlamenta provodi se primjenom sustava ekološkog upravljanja. (Europski parlament: Okolišna politika Europskog parlamenta)

Borba protiv klimatskih promjena i poboljšanje energetske sigurnosti su prioriteta EU-a. Europski parlament je 2018. odobrio pravila za borbu protiv klimatskih promjena, smanjenje ovisnosti EU-a o uvozu fosilnih goriva i pomoć kućanstvima u proizvodnji vlastite zelene

energije. Zakonodavni paket sastoji se od tri zakona: zakon o energiji iz obnovljivih izvora, zakon o energetske učinkovitosti i zakon o kontrolnom mehanizmu. Zakoni o uporabi energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti trenutno se revidiraju kako bi EU mogao ostvariti nove ambiciozne klimatske ciljeve utvrđene u okviru europskog zelenog plana za 2021. Povećanje udjela energije iz obnovljivih izvora i poboljšanje energetske učinkovitosti pomoći će Europi da smanji svoju ovisnost o uvozu fosilnih goriva koji uglavnom dolazi iz Rusije. „Poboljšanjem energetske učinkovitosti mogle bi se ne samo smanjiti emisije CO₂ nego i godišnji troškovi EU-a za uvoz energije u iznosu od 330 milijardi EUR. Zbog toga zakonodavci EU-a rade na ažuriranju cilja povećanja energetske učinkovitosti od 32,5 % do 2030., koji je dogovoren 2018. Energetska učinkovitost znači korištenje manje energije za postizanje istog rezultata. Zastupnici su 2018. također odobrili nova pravila o takozvanom upravljanju energetske unijom. Riječ je o kontrolnom mehanizmu za praćenje napretka zemalja u ostvarivanju energetske i klimatske ciljeve EU-a za 2030. i alatu za suradnju kojim će se popuniti nedostaci ako neka država članica bude zaostajala u ostvarenju tih ciljeva.“ (Europski parlament: Čista energija: EU potiče obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost, preuzeto sa:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20180109STO91387/cista-energija-eu-potice-obnovljive-izvore-energije-i-energetske-ucinkovitost>)

„Čista energija ključna je za održivu budućnost. Moramo proizvoditi, skladištiti i trošiti energiju na održiv način kako bismo smanjili utjecaj na okoliš i zaštitili zdravlje Europljana. Obnovljiva energija sastavni je dio europske kombinacije energetske izvora, a više od polovine opskrbe električnom energijom u EU-u klimatski je neutralno. Zahvaljujući mjerama energetske učinkovitosti, uključujući označavanje energetske učinkovitosti, posljednjih se godina smanjila potrošnja energije. Pri kupnji uređaja ljudi sve više odlučuju za energetske učinkovite opcije.“ (Dokument za razmatranje o održivoj Europi do 2030., 2015:18, preuzeto sa: [rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf](#),)

Potrebno je da se izgrade veze koje nedostaju kako bi se moglo nastaviti širenje na energetske tržištima budući da EU ima prednosti u tome pogledu kao što su energija oceana i vjetrova.

Kao jedan od bitnih faktora za prijelaz na održivu budućnost je sektor mobilnosti u koji spada urbana mobilnost, cestovni, zračni i pomorski promet. Promet je zaslužan za veliku količinu onečišćenja zraka, buke, emisiju stakleničkih plinova te zagađenja. „U Akcijskom

planu za mobilnost s niskom razinom emisija, koji je Komisija predstavila 2016., i prijedlozima u okviru programa „Europa u pokretu” koji su uslijedili, predviđaju se brojne mjere za povećanje održivosti našeg prometnog sustava.“ (Dokument za razmatranje o održivoj Europi do 2030., 2015:18, preuzeto sa: [rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf](#))

Tri čimbenika ekološki održive mobilnosti su vozila na vodikov pogon, javni prijevoz i alternativna goriva. Vozila na vodikov pogon jedna su od obećavajućih tehnologija u području zelene mobilnosti zato što proizvode električnu energiju iz vodika, što ih čini pogodnim za smanjenje emisije ugljika. Javni prijevoz također je održiva alternativa osobnim automobilima te EU ulaže u širenje mreža javnog prijevoza, vlakove, autobuse i tramvaje. Razvoj prometne infrastrukture jedan je od bitnih faktora prijelaza na zelenu mobilnost. To uključuje izgradnju stanica za punjenje električnih vozila i postaja za gorivo vodikom, kao i širenje mreže javnog prijevoza. Cilj je stvoriti prometni sustav koji je održiv, dostupan i jednostavan za korištenje. „EU također promiče korištenje biogoriva, poput bioetanol i biodizela, kao načina za smanjenje emisija ugljika i povećanje korištenja obnovljivih izvora energije. Biogoriva se mogu koristiti u klasičnim vozilima pa su jednostavnija opcija za smanjenje emisija ugljika u sektoru prijevoza jer nije potrebno kupovati posebno vozilo.“ Kako bi došlo do razvoja zelene mobilnosti i zelene budućnosti potrebno je ulaganje u infrastrukturu, zelene tehnologije i politike. (Inovacijska platforma: Održiva mobilnost u Europskoj uniji: korak prema zelenijoj budućnosti, 2023., preuzeto sa: <https://inovacijskaplatforma.hr/hr/vijest/odrziva-mobilnost-u-europskoj-uniji-korak-prema-zelenijoj-buducnosti>)

3.3. Socijalni aspekt

„Prijelaz na održivost može imati znatne pozitivne učinke prelijevanja u području socijalnog blagostanja. Solidarnost i blagostanje vrline su sami po sebi i osnova su naših slobodnih i demokratskih društva. Prijelaz na ekološki održiv gospodarski rast i konkurentnost mogu biti uspješni jedino ako su istodobno i uključivi. Stoga se prijelazom na održivost istodobno promiču socijalna prava i dobrobit svih te pridonosi socijalnoj koheziji u državama članicama i u cijelom EU-u. Socijalna ulaganja moraju i dalje biti među najvažnijim prioritetima EU-a i njegovih država članica. Dokument za razmatranje o socijalnoj Europi važna je referentna točka u kojem se detaljno razmatraju opcije za prilagodbu socijalnih modela izazovima s kojima smo suočeni.“ (Dokument za razmatranje o održivoj Europi do 2030., 2015:21, preuzeto sa: [rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf](#))

Društvena jednakost je stanje stvari u kojem svi ljudi unutar određenog društva ili izolirane skupine imaju isti status u određenim aspektima, često uključujući građanska prava, slobodu govora, vlasnička prava i jednak pristup društvenim dobrima i uslugama. Obrasci razvoja i gospodarskog rasta koji zanemaruju potrebe određenih skupina ljudi mogu pogoršati razlike, raslojavajući ljude na gubitnike i dobitnike, pogoršavajući životne uvjete i stvarajući nepravedne ishode. Fokusiranje na rodnu i društvenu jednakost u razvoju može pomoći u postizanju inkluzivnijih koristi i poboljšati dobrobit ljudi i okoliša. (<https://www.weadapt.org/knowledge-base/gender-and-social-equality>)

Kako navode Fourie, Schuppert, Wallimann-Helmer(2014) u svojoj knjizi, u mnogim aspektima našeg društvenog života, jako se trudimo osigurati da nitko ne bude potpuno isključen. Dizajniramo naše politike i naše neformalne prakse tako da se prema onima koji bi se mogli smatrati drugačijima od većine ne postupa na način koji ih ponižava ili im daje manje mogućnosti. (Fourie, et al.,2014)

Takva socijalna ili društvena jednakost podrazumijeva rodnu jednakost, rasnu jednakost, jednakost u braku, jednakost za osobe s invaliditetom, jednakost pristupa zapošljavanju, zdravstvena jednakost, jednak pristup obrazovanju, jednakost u kaznenom pravnom sustavu i sl.

Rodna ravnopravnost je jedan od ciljeva EU-a. U mnogim regijama svijeta relativni položaj muškaraca i žena povezan je s ekonomskim rastom i razvojem, žene općenito imaju manje resursa, prava i prilika da poboljšaju svoj život. Obrazovanje, vlasništvo nad imovinom, zarađivanje novca od zaposlenja, financijske opcije i šanse da utječu na donošenje obiteljskih i društvenih odluka sve su im ograničene. Ovisno o naciji, društveno siromaštvo ili nedostatak razvoja usko su povezani s nedostatkom resursa i mogućnosti dostupnih ženama. (<https://www.weadapt.org/knowledge-base/gender-and-social-equality>)

Iako je diskriminacija na temelju rasnog ili etničkog podrijetla u Europskoj uniji (EU) zabranjena, još uvijek je prisutna u našem društvu. Nije se dovoljno boriti protiv rasizma, već ga je potrebno aktivno suzbijati. Rasizam na mnogo različitih načina šteti društvu. To konkretno znači da se velik broj ljudi koji žive u Europi suočava s diskriminacijom, koja utječe na njihovo ljudsko dostojanstvo, životne mogućnosti, blagostanje i dobrobit, a često i na osobnu sigurnost. Diskriminacija je znak nepoštovanja temeljnih vrijednosti Unije. Svi bismo u Uniji trebali moći uživati svoja temeljna prava i slobode te biti ravnopravni članovi društva, neovisno o svom

rasnom ili etničkom podrijetlu . Naša društvena, politička i gospodarska snaga proizlazi iz našeg jedinstva u raznolikosti. Drugim riječima, rasizam nas sve oslabljuje. (Europska komisija)

Nejednaka društva diskriminiraju osobe s invaliditetom na mnogo načina. Susreću se s preprekama pri zapošljavanju, braku, zdravstvenoj skrbi i drugim pravima. EU i njegove države članice predani su poboljšavanju socijalne i gospodarske situacije osoba s invaliditetom, nadovezujući se pritom na Ugovor o funkcioniranju EU-a i Povelju EU-a o temeljnim pravima.

Europska unija i sve njezine države članice stranke su Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Taj važan ugovor temelj je Strategije o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030. i njezine prethodnice, Europske strategije za osobe s invaliditetom za razdoblje 2010. – 2020. (Europska komisija)

Čimbenici poput rase ili spola prepreka su kod zapošljavanja. Direktiva 2006/54/EZ o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada navodi da uznemiravanje i spolno uznemiravanje u suprotnosti je s načelom jednakog postupanja muškaraca i žena i predstavlja diskriminaciju na temelju spola. Ti oblici diskriminacije se ne događaju samo na radnom mjestu, već i u kontekstu mogućnosti zapošljavanja, stručnog osposobljavanja i napredovanja. Stoga bi, na cijelom području Zajednice, svaka izravna ili neizravna diskriminacija na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolnog opredjeljenja, trebala biti zabranjena na cijelom području Zajednice. Ta bi se zabrana diskriminacije trebala primjenjivati i na državljane trećih zemalja, ali ona ne obuhvaća razlike u postupanju na temelju državljanstva i ne dovodi u pitanje odredbe kojima se uređuje ulazak i boravak državljana trećih zemalja te njihov pristup zapošljavanju i obavljanju zanimanja. (EUR-Lex: DIREKTIVA VIJEĆA 2000/78/EZ, 2000..)

Također religijska jednakost znači tretiranje svih religija na isti način, uključujući sve denominacije unutar različitih religija. Globalno gledano, mnogi zakoni i akti štite religiju (ili nedostatak religije), uključujući Zakon o jednakosti iz 2010. , koji je zakon parlamenta Ujedinjenog Kraljevstva. Zakon zabranjuje diskriminaciju na temelju pripadnosti (ili ne) određene vjere, držanja (ili neposjedovanja) određenog filozofskog uvjerenja ili povezanosti s nekim tko ima vjeru ili uvjerenje. Vjerska jednakost ne daje pripadnicima vjere neograničenu slobodu da tlače druge. To jednostavno znači da religije ne mogu biti diskriminirane niti davati posebne privilegije. (EUR-Lex: DIREKTIVA VIJEĆA 2000/78/EZ, 2000.)

Dostupnost obrazovanja ili pravo na obrazovanje je svima zajamčeno još iz Deklaracije o ljudskim pravima. Dostupnost obrazovanja odnosi se na obvezu države da osigura besplatno osnovno obrazovanje za sve, te srednje i visoko obrazovanje prema određenim uvjetima, što uključuje utvrđivanje i ukidanje svih prepreka koje vode diskriminaciji i isključivanju pojedinaca na osnovi spola, jezika, financijskih mogućnosti, etniciteta i drugih obilježja.

4. Svijest o održivom razvoju

Koncept svijesti ima mnogo različitih značenja u psihološkim istraživanjima. Prvo, svijest se često koristi kao sinonim za samosvijest, jer se osoba razlikuje od okolnog svijeta. Drugo, svijest se koristi za označavanje stanja budnosti. Treće, svijest se ponekad koristi u značenju znanja, u smislu da ako je netko svjestan nečega, također ima znanje o tome. Međutim, znanje može biti nesvjesno i svijest ne uključuje nužno znanje. Stoga se definicija svijesti može nazvati samim iskustvom, a svijest se može ilustrirati svim stvarima koje se mogu promatrati ili iskusiti. Svijest o održivosti odnosi se na iskustvo ili svijest o fenomenima održivosti. To uključuje iskustva i percepcije koje obično povezujemo sa sobom, kao što su uvjerenja, osjećaji i postupci. Nadalje, percepcija postaje svijest kada su informacije dovoljno dobro integrirane da se mogu proširiti kroz mozak. (Gericke, et. al.,2019)

Međutim, svijest o okolišu koristi se kao izraz za različita mjerenja. Pojam se koristi u različitim područjima istraživanja kao što su poslovne studije, psihologija, sociologija i studije okoliša. Marketinška i poslovna istraživanja discipline su u kojima se ekološka svijest najčešće istražuje i koristi. U više psihološkoj istraživačkoj tradiciji, svijest o okolišu istraživana je kao kategorija koja mjeri svijest o pitanjima okoliša i u većini studija, istraživana je u odnosu prema djelovanju. Na primjer, Sarkis, Ahmed, Montagno i Firenze, Sarrica, Brondi, Piccolo i Mazzara i mnogi drugi proveli su istraživanja o okolišnoj svijesti. Na primjer, istraživali su ekološke prakse kompanija i ocjenjivali ih jesu li ekološki osviještene ili ne, otkrili su da tvrtke koje su ekološki svjesnije imaju bolje prihode. Slično tome, identificirali su kriterije koji definiraju i mjere ekološki osviještene tvrtke, istraživali su i klasificirali ekološki osviještene zemlje. U takvim se studijama proučava izvedba organizacija kao cjeline, ali u nekim se slučajevima koriste i instrumenti istraživanja, a rezultati se prezentiraju tako da odražavaju organizaciju kao cjelinu. Također, predlažu model koji povezuje ekološku svijest s ekološkim kupovnim ponašanjem, koje se sastoji od različitih komponenti znanja i stavova, zatim su razvili upitnik koji istražuje ekološku svijest na temelju razumijevanja ili svijesti o ekološkim problemima i stavovima, te spremnosti da se promjene životni stil odnosno ponašanje. Također, istraživali su važnost ekološke svijesti za kupnju i konzumaciju organske hrane.

Temeljem mnogih istraživanja došlo je i do mnogih zaključaka što je to svijest o okolišu. Zaključili su da se svijest o okolišu može zamisliti kao višedimenzionalna funkcija koja uključuje isprepletene psihološke komponente. Zatim svijest o okolišu sastoji se od sustava vjerovanja koji se odnosi na specifične psihološke čimbenike povezane sa sklonošću pojedinaca

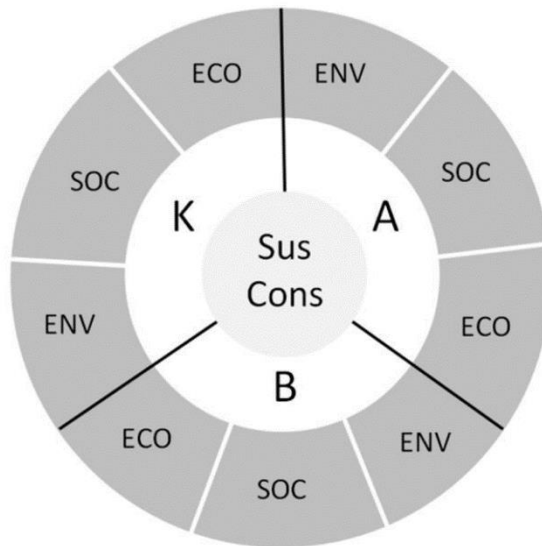
da se uključe u ponašanje usmjereno na okoliš, definirali su ekološku svijest kao mentalno stanje povezano s ekološki prihvatljivim ponašanjem. (Gericke, et. al., 2019)

U području studija okoliša, Sanchez i Lafuente (2010.) proveli su možda najambiciozniji empirijski, ali i teorijski rad u smislu definiranja i operacionalizacije pune širine svijesti o okolišu. Oni definiraju svijest o okolišu s višedimenzionalnog stajališta orijentiranog na ponašanje u kojem je svijest o okolišu povezana s pro-ekološkim ponašanjem i uglavnom oblikovana dimenzijom stava. Sastoji se od četiri dimenzije: afektivne dimenzije (opća uvjerenja i vrijednosti), dispozicijske dimenzije (osobni stavovi), kognitivne dimenzije (informacije i znanje) i aktivne dimenzije (ponašanje usmjereno na okoliš). Prvo, svijest o okolišu mora biti uključiv koncept koji odražava različite komponente ljudske svijesti. Sve različite operacionalizacije ekološke svijesti uključuju kategorije znanja, stavova i ponašanja. Te se kategorije često dijele na različite potkategorije kao što su zabrinutost, svijest, namjere i volja. Psihološke kategorije, predstavljene ukupnim kategorijama znanja, stavova i ponašanja, zatim su povezani s određenom temom. (Gericke, et. al.,2019)

4.1. Svijest o održivosti

Danas se ekološki problemi i brige shvaćaju kao složena pitanja, problemi na koje se unaprijed ne daje odgovor i koje je teško riješiti zbog sukoba interesa, koja uključuju društvene i ekonomske dimenzije. Stoga se ekološki problemi ne mogu riješiti samo obraćanjem pozornosti na ekološka pitanja. Umjesto toga, ekološki problemi trebaju rješenja također utemeljena u društvu i gospodarstvu. Ljudi ne trebaju razvijati samo okoliš već i svijest, ali i široku svijest o održivosti, uključujući društvene i ekonomske perspektive. (Gericke, et. al.,2019)

Ljudska je svijest ilustrirana svim stvarima koje se mogu promatrati ili iskusiti, stoga se svijest o održivosti odnosi na ljudsko iskustvo ili svijest o fenomenima održivosti. SCQ (The Sustainability Consciousness Questionnaire) je instrument koji operacionalizira svijest o održivosti u istraživački alat i također pruža mogućnost mjerenja znanja (prepoznavanje važnosti održivosti), stavova (stavovi prema održivosti) i ponašanja prema samoprocjeni (spremnost da se djeluje prema održivoj budućnosti) u odnosu na model tri stupa dimenzija održivog razvoja (okoliš, gospodarstvo i društvo), kako je prikazano na Slici 20. Instrument je izvorno razvijen i potpuno korišten u Švedskoj u obrazovnom kontekstu, ali je također uspješno korišten i u zemljama kao što su Španjolska, Pakistan i Tajvan.

Slika 20: Konceptualni prikaz svijesti o održivosti

Izvor: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/20/11420#B3-sustainability-13-11420>

Kao što je prikazano na Slici 20, SCQ uključuje stavke koje pokrivaju tri dimenzije održivosti; okoliš (ENV), gospodarstvo (ECO) i društvo (SOC). Svaka stavka također odražava ili znanje (K), stavove (A) ili ponašanje (B), što odgovara unutarnjem krugu modela. (MDPI Jurnal List: Ariza, et. al., 2021)

4.2. Održivo građanstvo

Jedan od pojmova koji je povezan s održivim razvojem je i održivo građanstvo. Postoje mnogi opisi održivog građanstva. Održivo građanstvo pretežno se naziva unutar političkih, poslovnih i obrazovnih znanosti kao pridjev za opisivanje odgovorne osobe ili organizacije koja, na temelju vlastitih poticaja, ima sposobnost djelovanja u skladu s održivim razvojem. Održivo građanstvo treba smatrati onim pravima i, još više, dužnostima, prema kojima bi se građanin trebao smatrati obveznim živjeti dok doprinosi održivijem svijetu. Održivo građanstvo uključuje razumijevanje građanstva kao potpune prakse odgovornosti između pojedinaca i njihovog političkog, društvenog, ekonomskog i prirodnog okruženja. Najvažnija razlika između koncepta je da se održivo građanstvo češće promatra kao cilj prema kojem ljudi trebaju djelovati ili karakteristika organizacija, dok se održivi razvoj može više shvatiti kao sposobnost pojedinaca da djeluje na održiv način. (Gericke, et. al., 2019)

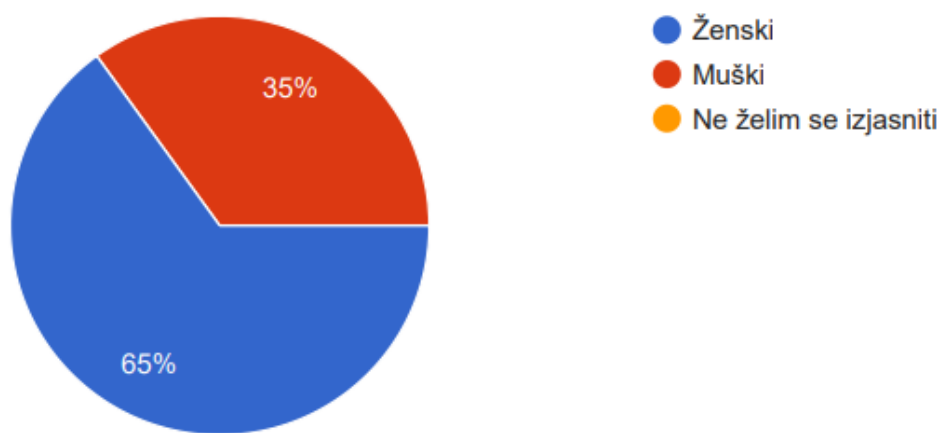
Održivo građanstvo dobro poznaje strukturalne uzroke socio-ekološke degradacije i, prije svega, produbljuje društvene i ekonomske aspekte održivog razvoja, kao što su poštivanje ljudskih prava, društvena uključenost, drugost, solidarnost, jednakost i jednakost, kvaliteta života i sudjelovanje za dobro upravljanje. Pojam održivog građanstva opisuje se još i kao destabilizator prostornih, vremenskih i materijalnih parametara na kojima se temelje oblici modernog građanstva. Održivi građanin je aktivan, kritičan i neovisan građanin koji je sposoban i voljan igrati aktivnu ulogu u rješavanju problema i pitanja vezanih uz održivi razvoj. Također održivo građanstvo zamišlja se kao pro-održivo ponašanje, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi, temeljeno na jednakosti u raspodjeli ekoloških dobara i na zajedničkom stvaranju politika za održivost. Održivi građani imaju obvezu pružanja usluga održivosti zajednice, u duhu doprinosa općem dobru. (Gericke, et. al, 2019)

U svojoj srži, pojam održivog građanstva ne samo da poziva, nego i ponovno zamišlja dvije ključne ideje održivosti i građanstva. Dok održivost obuhvaća tri široko poznate dimenzije okoliša, društva i gospodarstva, utemeljene na potrebi zaštite prirodnih i materijalnih resursa za dobrobit sadašnjih i budućih generacija, ukazujemo na četvrtu dimenziju o kojoj se ne govori toliko, političku dimenziju. U odnosu na političke sustave strukturne dominacije moć se provodi, a moć je ta koja u konačnici oblikuje način na koji se donose odluke, raspodjeljuju resursi i osporava nepravda. (Munshi, Kurian,2020)

5. Ispitivanje stavova o održivosti – rezultati istraživanja

Anketnim istraživanjem se ispitalo opću populaciju o znanju o održivosti, održivom ponašanju i stavovima o održivosti. Anketno istraživanje za potrebe izrade ovog diplomskog rada provodilo se od 22.6.2023. godine pa do 4.9.2023. godine te je prikupljeno 323 ispitanika, pod nazivom „Anketa o percepciji održivosti“ te se ispitivanje provodilo na općoj populaciji.

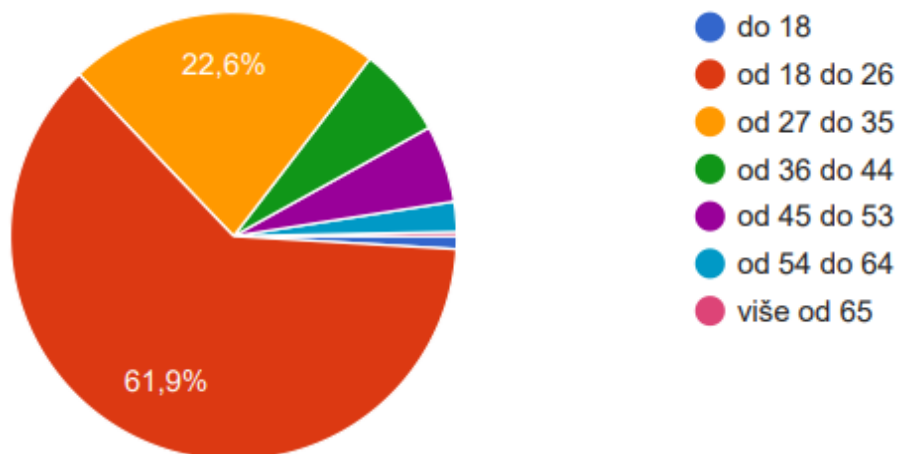
U ovom anketnom istraživanju sudjelovalo je ukupno 323 ispitanika, od čega je 65% ispitanika ženskog spola, a 35% ispitanika muškog spola što je prikazano Grafikon 1.

Graf 1: Spol ispitanika

Izvor: autor

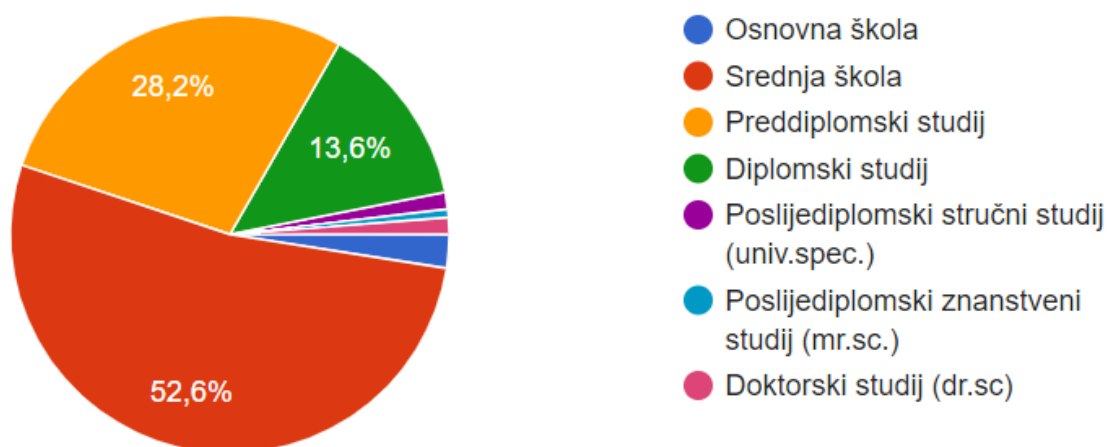
Što se tiče dobi ispitanika prikazana je Grafikonom 2, pa je tako postotak ispitanika do 18 godina 0,9 %, od 18 do 26 godina 61,9 %, od 27 do 35 godina 22,6%, od 36 do 44 godina 6,5%, od 45 do 53 godine 5,6%, od 54 do 64 godine 2,2% i više od 65 godina 0,3%.

Graf 2: Dob ispitanika

Izvor: obrada autor

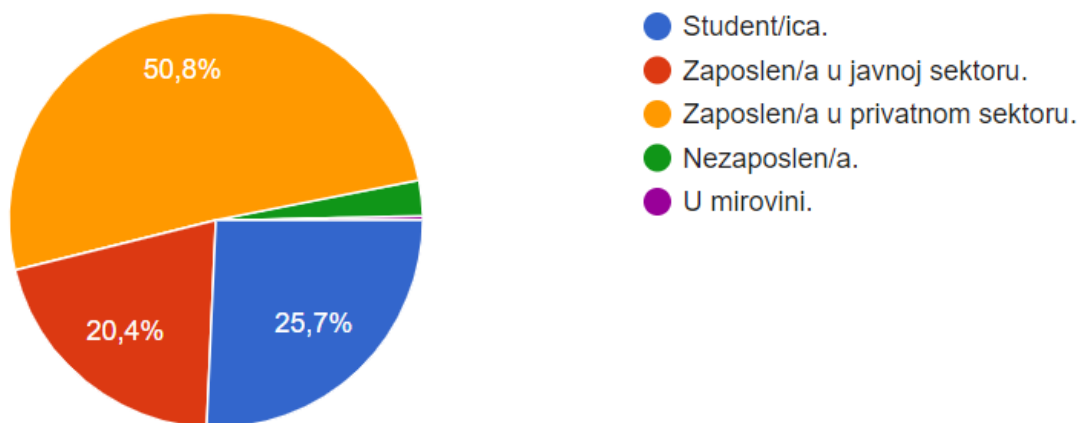
Grafikon 3. prikazuje da je najviše ispitanika završilo srednju školu i to njih 52,6%. Preddiplomski studij završilo je 28,2%, diplomski studij 13,6%, osnovnu školu 2,5%, zatim poslijediplomski stručni studij i doktorski studij sa 1,2% i poslijediplomski znanstveni studij 0,7 %.

Graf 3: Završeni stupanj obrazovanja

Izvor: obrada autor

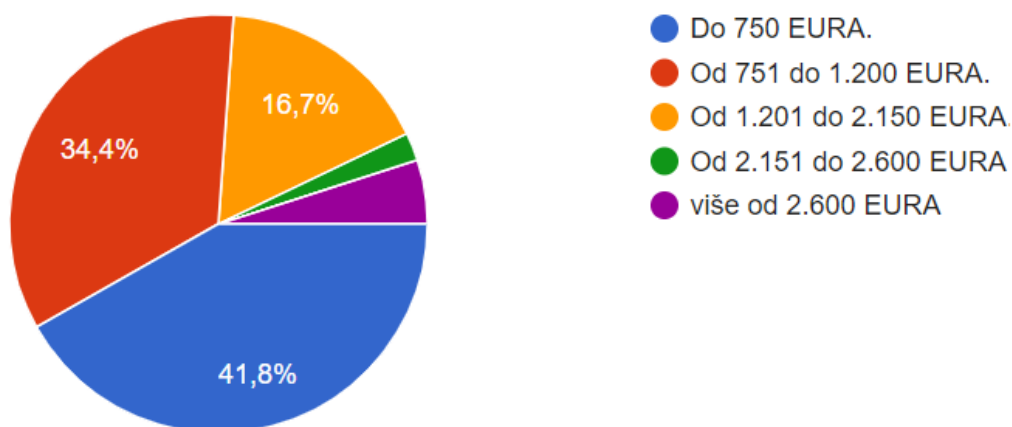
Ispitivanjem statusa zaposlenosti dobiveni su rezultati da je 50,8% ispitanika zaposleno u privatnom sektoru, 25,7% studenata, 20,4% zaposlenih u javnom sektoru, nezaposlenih 2,8% i u mirovini 0,3% koji su prikazani u Grafionu 4.

Graf 4: Status zaposlenosti

Izvor: obrada autor

Mjesečna primanja zaposlenika prikazana su Grafikonom 5. Podaci koji su dobiveni prikazuju da najveći broj ispitanika 41,8% ostvaruje mjesečna primanja u iznosu do 750€, 34,4% ostvaruju primanja od 751€ do 1200€, 16,7% ostvaruje primanja od 1201€ do 2150€, 2,2% ispitanika ostvaruje primanja od 2151€ do 2600€ te 5% ispitanika ostvaruje primanja više od 2600€.

Graf 5: Mjesečna primanja ispitanika

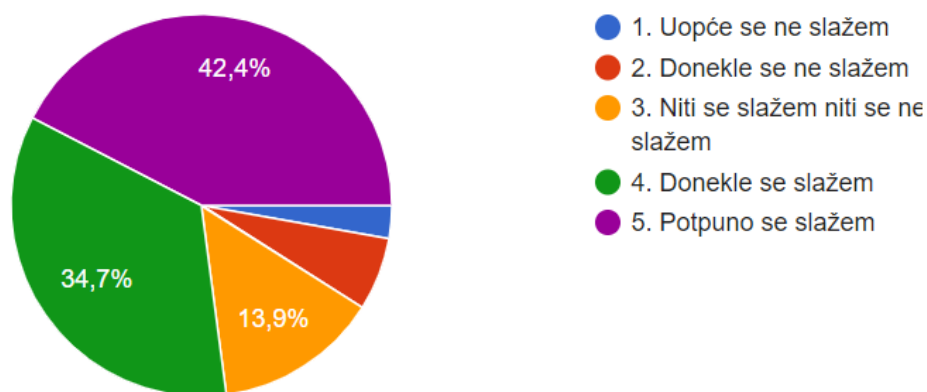
Izvor: obrada autor

5.1. Znanje o održivosti – rezultati istraživanja

U sljedećem dijelu anketnog upitnika ispitivalo se znanje ispitanika o održivosti s aspekta okolišne, društvene i ekonomske varijable. Kod znanja o održivosti ispitivale su se sve tri komponente održivosti od kojih je svaka imala po tri pitanja. Dobiveni rezultati daju jasni prikaz znanja o održivosti opće populacije, pa tako se Grafikoni 6., 7. i 8. odnose na znanje o okolišnoj održivosti, Grafikoni 9., 10. i 11. na znanje o društvenoj održivosti te Grafikoni 12., 13. i 14. na znanje o ekonomskoj održivosti.

5.1.1. Znanje o održivosti - okolišna varijabla

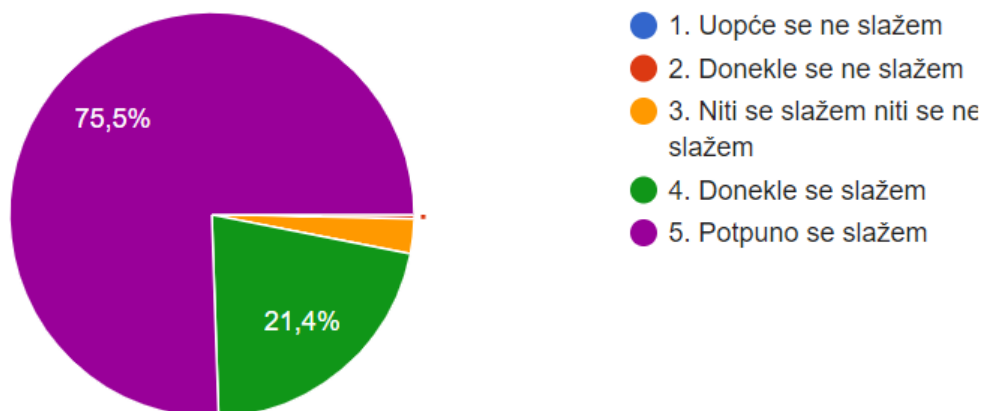
Na pitanje: „Smanjenje potrošnje vode nužno je za održivi razvoj“ 42,4% ispitanika dalo odgovor da se u potpunosti slažu, 34,7% donekle se slažem, 13,9% niti se slažem niti se ne slažem, 6,2% donekle se ne slažem i 2,8% uopće se ne slažem što je prikazano Grafikonom 6.

Graf 6: Smanjenje potrošnje vode nužno je za održivi razvoj

Izvor: obrada autor

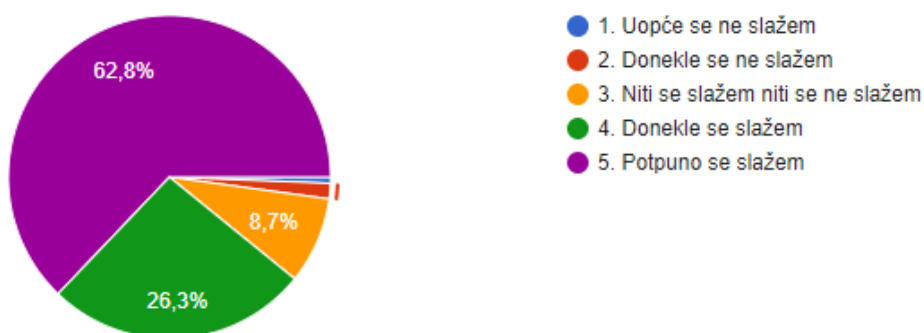
Pitanje o očuvanju živih bića nužno je za održivi razvoj (očuvanje biološke raznolikosti) dobiveni su sljedeći rezultati. Donekle se ne slaže 0,3% ispitanika, niti se slaže niti ne slaže 2,8% ispitanika, donekle se slaže 21,4% ispitanika i u potpunosti se slaže 75,5% ispitanika što je prikazano Grafikonom 7.

Graf 7: Očuvanje biološke raznolikosti

Izvor: obrada autor

Za održivi razvoj ljude je potrebno educirati kako se zaštititi od prirodnih katastrofa, postotak ispitanika koji se u potpunosti s time slaže je 62,8%, donekle se slaže 26,3%, niti se slaže niti ne slaže 8,7%, donekle se ne slaže 1,5% i uopće se ne slaže 0,6% što je prikazano Grafom 8.

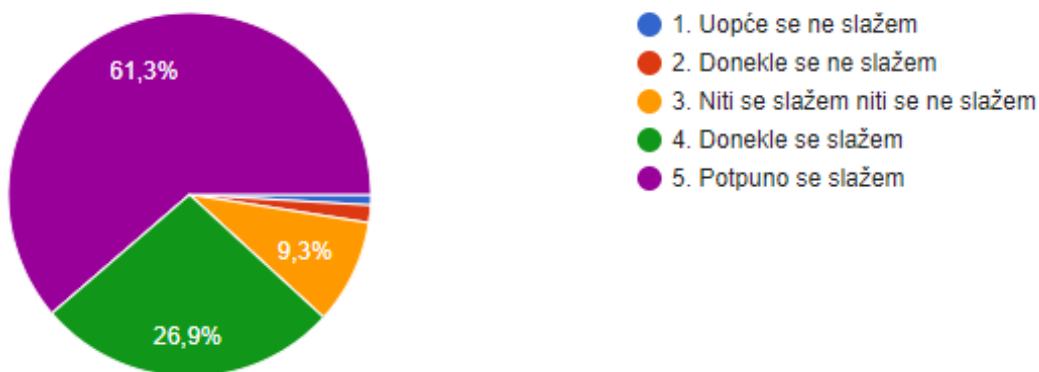

Graf 8: Za održivi razvoj potrebno je educirati kako se zaštititi od prirodnih katastrofa

Izvor: obrada autor

5.1.2. Znanje o održivosti - društvena varijabla

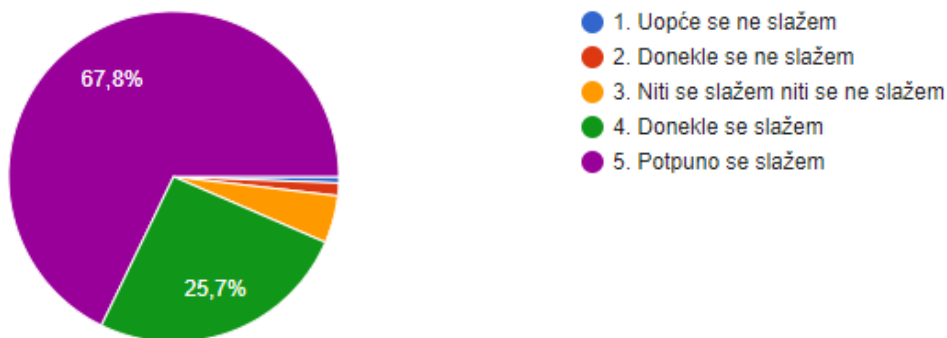
Provedenom anketom da li je za održivi razvoj neophodna kultura u kojoj se sukobi rješavaju mirnim putem kroz raspravu dobili smo odgovore da se u potpunosti slaže sa time 61,3%, donekle se slaže 26,9%, niti se slaže niti ne slaže 9,3%, donekle se ne slaže 1,5% a uopće se ne slaže 0,9% ispitanika što je prikazano Grafom 9.

Graf 9: Za održivi razvoj neophodna je kultura u kojoj se sukobi rješavaju mirnim putem kroz raspravu

Izvor: autor

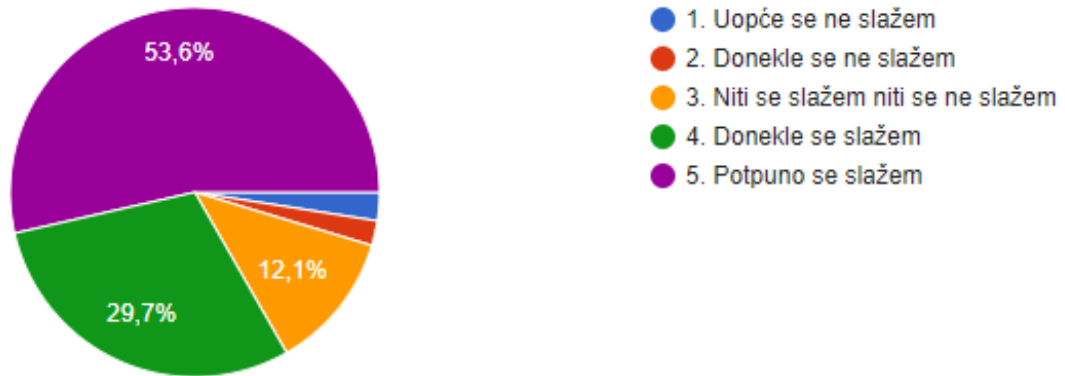
Grafom 10. prikazani su stavovi ispitanika o tome da li je poštivanje ljudskih prava nužno za održivi razvoj te su dobiveni rezultati da se u potpunosti slaže 67,8%, donekle se slaže 25,7%, niti se slaže niti ne slaže 4,6%, donekle se ne slaže 1,2% a uopće se ne slaže 0,6%.

Graf 10: Poštivanje ljudskih prava nužno je za održivi razvoj

Izvor: autor

Da bi se postigao održivi razvoj, svi ljudi na svijetu moraju imati pristup dobrom obrazovanju. Na ovo pitanje ispitanici su dali svoje odgovore te se u potpunosti slaže 53,6%, donekle se slaže 29,7%, niti se slaže niti ne slaže 12,1%, donekle se ne slaže 2,2% a uopće se ne slaže 2,5% te su ti rezultati vidljivi Grafom 11.

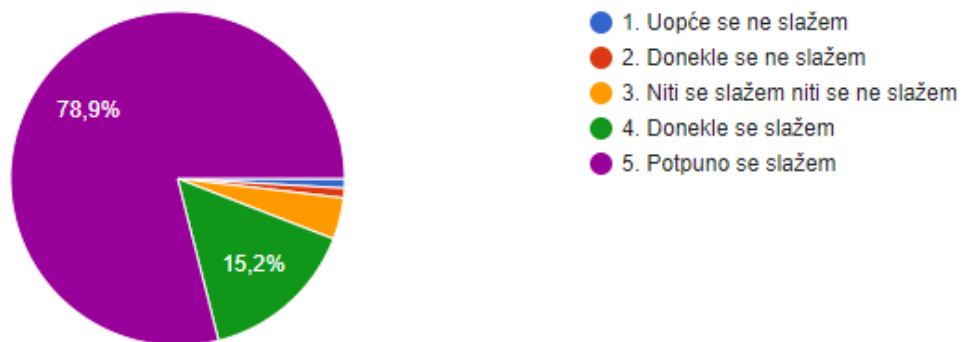

Graf 11: Da bi se postigao održivi razvoj, svi ljudi na svijetu moraju imati pristup dobrom obrazovanju

Izvor: autor

5.1.3. Znanje o održivosti - ekonomska varijabla

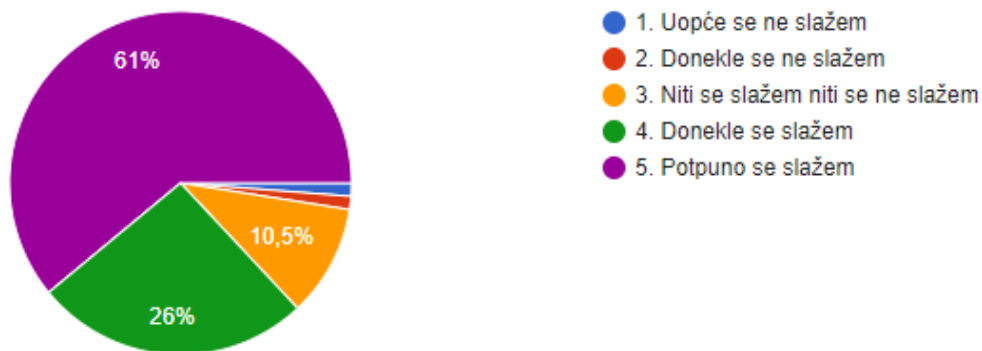
Grafom 12. prikazani su rezultati anketnog ispitivanja na pitanje da li održivi razvoj zahtijeva da se tvrtke ponašaju odgovorno prema zaposlenicima, kupcima i dobavljačima. Dobiveni su sljedeći rezultati, u potpunosti se slaže 78,9%, donekle se slaže 15,2%, niti se slaže niti ne slaže 4%, donekle se ne slaže 0,9% i uopće se ne slaže 0,9%.

Graf 12: Održivi razvoj zahtijeva da se tvrtke ponašaju odgovorno prema svojim zaposlenicima, kupcima i dobavljačima

Izvor: autor

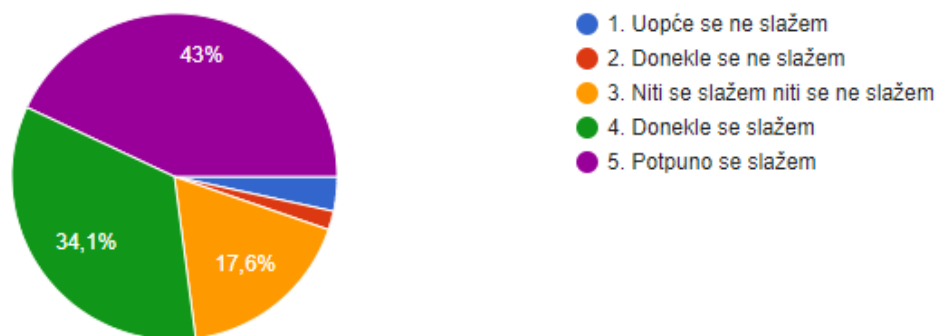
Održivi razvoj zahtijeva pravednu raspodjelu dobara i usluga među ljudima u svijetu. Na ovo pitanje dobiveni su sljedeći rezultati, u potpunosti se slaže 61%, donekle se slaže 26%, niti se slaže niti ne slaže 10,5%, donekle se ne slaže 1,2%, uopće se ne slaže 1,2% što je također vidljivo Grafom 13.

Graf 13: Održivi razvoj zahtijeva pravednu raspodjelu dobara i usluga među ljudima u svijetu

Izvor: autor

Grafom 14. prikazani su stavovi ispitanika o iskorjenjivanju siromaštva u svijetu neophodno je za održivi razvoj. U potpunosti se slaže 46%, donekle se slaže 36,1%, niti se slaže niti ne slaže 17,6%, donekle se ne slaže 1,9% i uopće se ne slaže 3,4%.

Graf 14: Iskorjenjivanje siromaštva u svijetu neophodno je za održivi razvoj

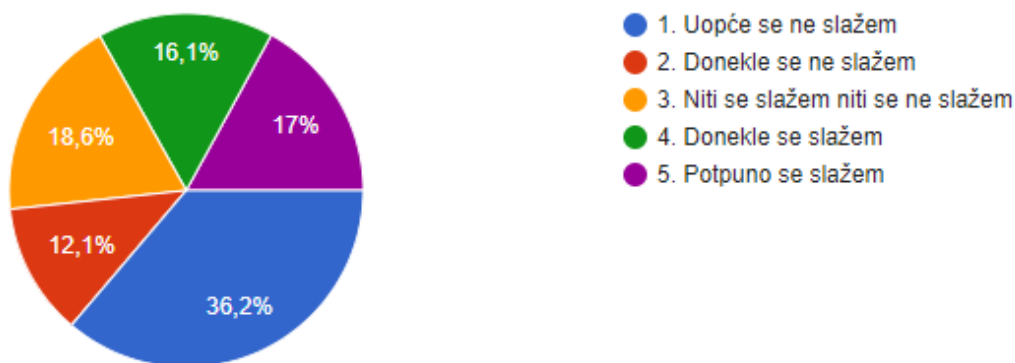
Izvor: autor

5.2. Stav o održivosti – rezultati istraživanja

U nastavku anketnog ispitivanja postavljena su pitanja vezana za stav o održivosti. Ispitali su se stavovi ispitanika o održivosti uzimajući u obzir okolišnu, društvenu i ekonomsku varijablu. Kod stava o održivosti ispituju se sve tri komponente održivosti od kojih svaka ima po tri pitanja. U nastavku su prikazani rezultati koji daju jasni prikaz stava o održivosti opće populacije gdje se Grafikoni 15., 16. i 17. odnose na stav o okolišnoj održivosti, zatim društvena varijabla održivosti prikazana je Grafikonom 18., 19. i 20.. Isto tako ekonomska varijabla održivosti prikazana je Grafikonom 21., 22. i 23.

5.2.1. Stav o održivosti – okolišna varijabla

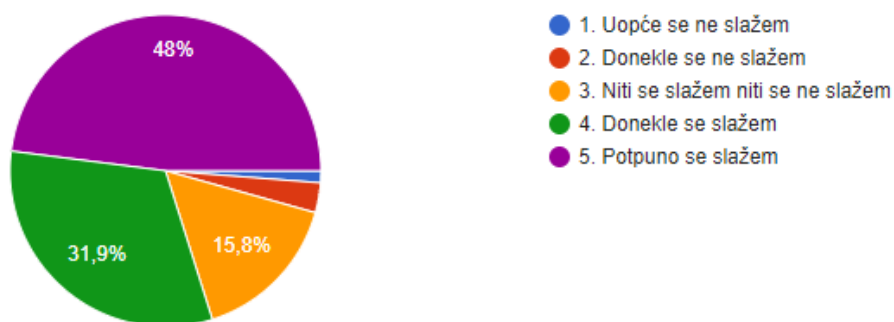
U potpunosti se slaže 17%, donekle se ne slaže 16,1%, niti se slaže niti ne slaže 18,6%, donekle se ne slaže 12,1% i uopće se ne slaže 36,2% ispitanika sa pitanjem da li korištenje više prirodnih resursa nego što nam je potrebno ne prijete zdravlju i dobrobiti ljudi u budućnosti što je prikazano Grafom 15.

Graf 15: Mislim da korištenje više prirodnih resursa nego što je to potrebno ne prijete zdravlju ljudi u budućnosti

Izvor: autor

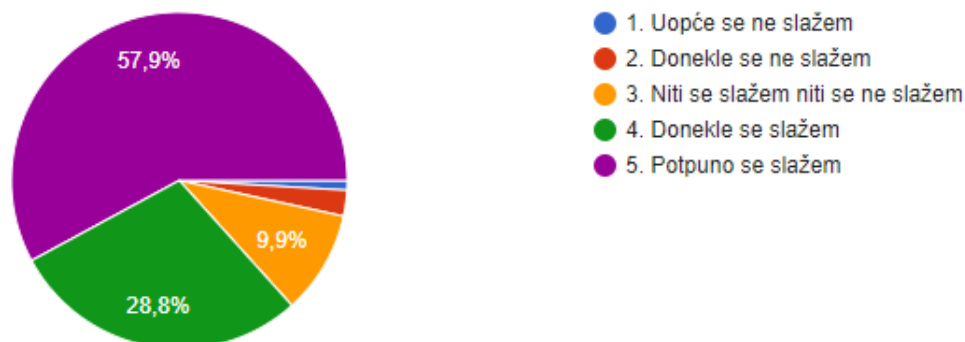
Da li su nam potrebni stroži zakoni i propisi za zaštitu okoliša, anketnim ispitivanjem dobiveni su rezultati da se sa time u potpunosti slaže 48%, donekle se slaže 31,9% niti se slaže niti ne slaže 15,8%, donekle se ne slaže 3,1% i uopće se ne slaže 1,2% ispitanika te je to prikazano Grafom 16.

Graf 16: Mislim da su nam potrebni stroži zakoni i propisi za zaštitu okoliša

Izvor: autor

Grafom 17. prikazano je da se u potpunosti slaže 57,9%, donekle se slaže 28,8% niti se slaže niti ne slaže 9,9%, donekle se ne slaže 2,5% i uopće se ne slaže 0,9% ispitanika sa pitanjem o tome da li je važno poduzeti mjere protiv problema koji imaju veze s klimatskim promjenama.

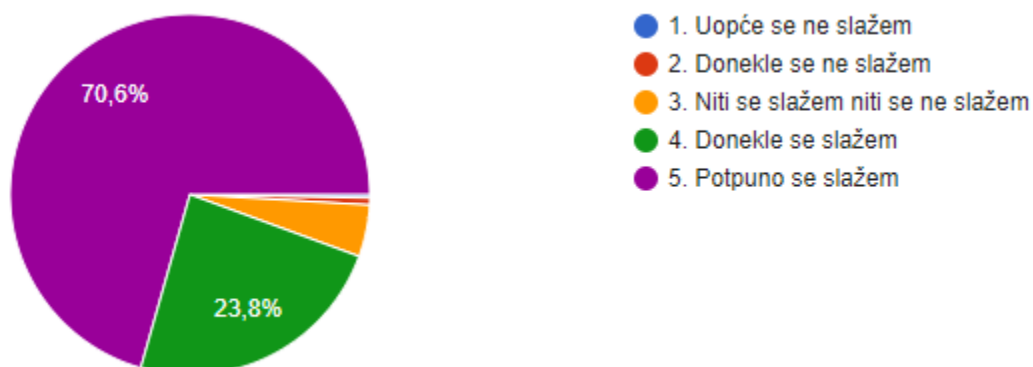

Graf 17: Mislim da je važno poduzeti mjere protiv problema koji imaju veze s klimatskim promjenama

Izvor: autor

5.2.2. Stav o održivosti – društvena varijabla

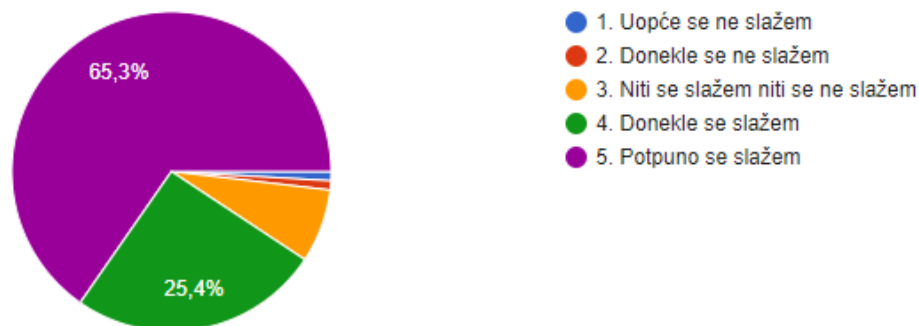
Na anketno pitanje da li bi svakome trebalo dati priliku za stjecanje znanja, vrijednosti i vještina koje su potrebne za održiv život, u potpunosti se slaže 70,6%, donekle se slaže 23,8% niti se slaže niti ne slaže 4,6%, donekle se ne slaže 0,6% i uopće se ne slaže 0,3% ispitanika što se može vidjeti i u Grafu 18.

Graf 18: Mislim da bi svakome trebalo dati priliku za stjecanje znanja, vrijednosti i vještina koje su potrebne za održivi život

Izvor: autor

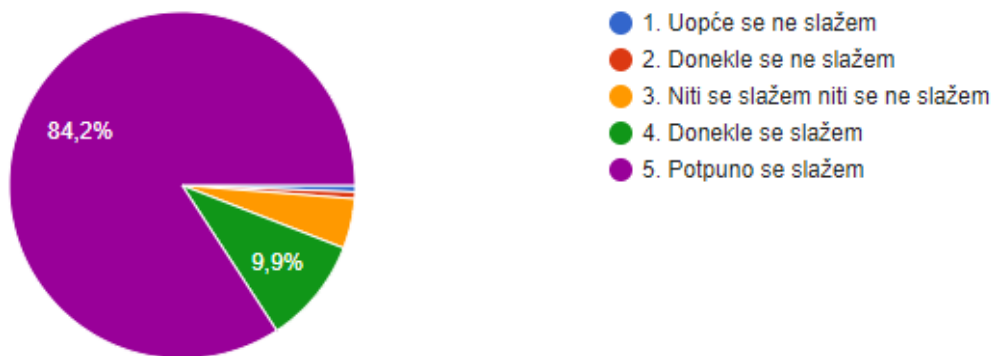
Mi koji sada živimo trebamo osigurati da ljudi u budućnosti uživaju istu kvalitetu života kao i mi je anketno pitanje na koje su nam ispitanici dali odgovore i to se u potpunosti slaže 65,3%, donekle se slaže 25,4% niti se slaže niti ne slaže 7,4%, donekle se ne slaže 0,9% i uopće se ne slaže 0,9% ispitanika što je prikazano i u Grafu 19.

Graf 19: Mislim da mi koji sada živimo trebamo osigurati da ljudi u budućnosti uživaju istu kvalitetu života kao i mi

Izvor: autor

Mislim da žene i muškarci diljem svijeta moraju dobiti iste mogućnosti obrazovanja i zapošljavanja također je jedno od anketnih pitanja na koja su ispitanici odgovarali. Dobiveni su rezultatu prikazani u Grafu 20., u potpunosti slaže 84,2%, donekle se slaže 9,9% niti se slaže niti ne slaže 4,6%, donekle se ne slaže 0,6% i uopće se ne slaže 0,6% ispitanika.

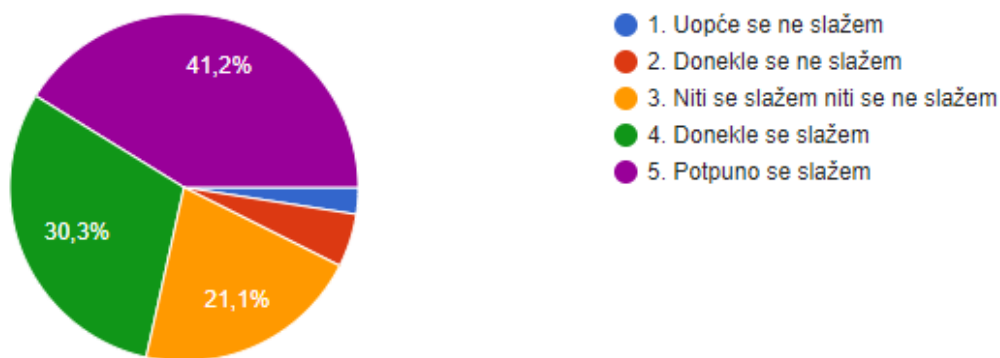

Graf 20: Mislim da žene i muškarci diljem svijeta moraju dobiti iste mogućnosti obrazovanja i zapošljavanja

Izvor: autor

5.2.3. Stav o održivosti – ekonomska varijabla

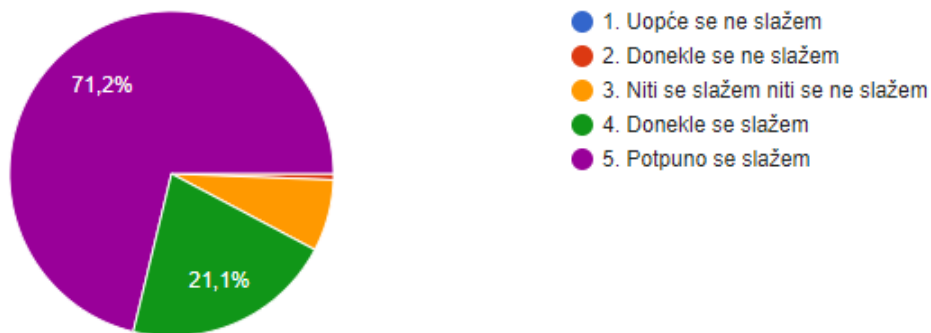
Mislim da su tvrtke odgovorne za smanjenje upotrebe ambalaže i jednokratnih predmeta. Pitanje na koje smo dobili odgovore i to se u potpunosti slaže 41,2%, donekle se slaže 30,3% niti se slaže niti ne slaže 21,1%, donekle se ne slaže 5% i uopće se ne slaže 2,5% ispitanika što je prikazano u Grafu 21.

Graf 21: Mislim da su tvrtke odgovorne za smanjenje upotrebe ambalaže i jednokratnih predmeta

Izvor: autor

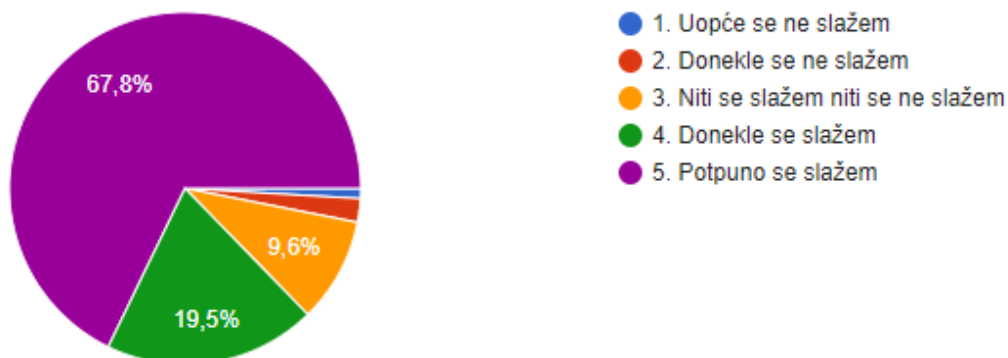
Da li je važno smanjiti siromaštvo naši ispitanici odgovorili su na sljedeći način, u potpunosti slaže 71,2%, donekle se slaže 21,1% niti se slaže niti ne slaže 7,1%, donekle se ne slaže 0,6% i uopće se ne slaže 0,0% ispitanika. Rezultati su prikazani Grafom 22.

Graf 22: Mislim da je važno smanjiti siromaštvo

Izvor: autor

Mislim da bi tvrtke u bogatim zemljama zaposlenicima u siromašnim zemljama trebale dati iste uvjete kao i u bogatim zemljama dobiveni su sljedeći podaci, u potpunosti slaže 67,8%, donekle se slaže 19,5% niti se slaže niti ne slaže 9,6%, donekle se ne slaže 2,2% i uopće se ne slaže 0,9% ispitanika. Rezultati su prikazani Grafom 23.

Graf 23: Mislim da bi tvrtke u bogatim zemljama zaposlenicima u siromašnim zemljama trebale dati iste uvjete kao i u bogatim zemljama.

Izvor: autor

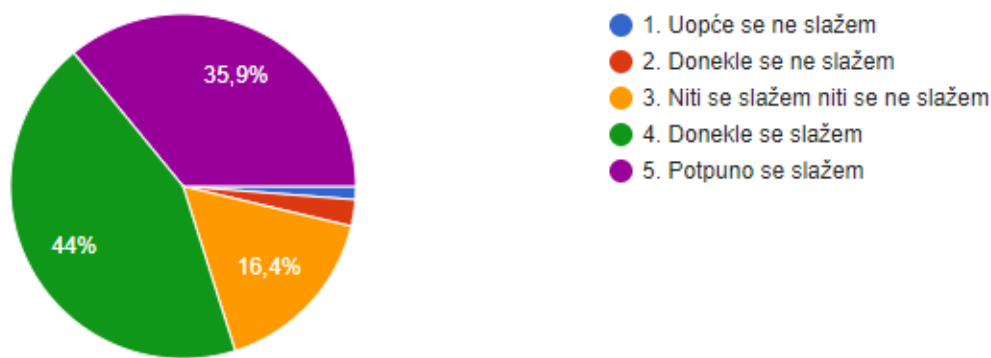
5.3. Održivo ponašanje – rezultati istraživanja

U sljedećem dijelu anketnog ispitivanja postavljena su pitanja vezana za održivo ponašanje. Ispitalo se kakvo je održivo ponašanje ispitanika s aspekta okolišne, društvene i ekonomske

varijable. Kod održivog ponašanja ispituju se sve tri komponente održivosti od kojih je svaka imala tri pitanja. Dobiveni rezultati daju jasni prikaz o održivom ponašanju opće populacije gdje se Grafikonom 24., 25. i 26. prikazuju rezultati održivog ponašanja s okolišne varijable. Zatim društvena varijabla održivog ponašanja prikazana je Grafikonima 27., 28. i 29. te isto tako ekonomska varijabla održivog ponašanja prikazane je Grafikonima 30., 31. i 32..

5.3.1. Održivo ponašanje – okolišna varijabla

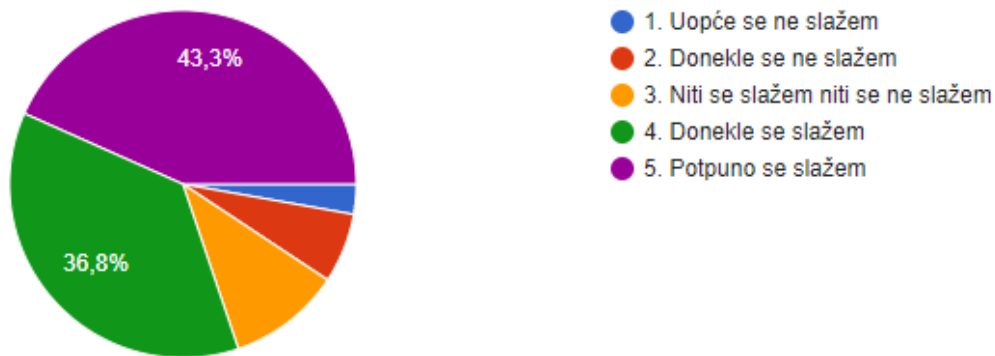
Rezultati ispitanika da li recikliraju koliko god mogu su sljedeći, u potpunosti slaže 35,9%, donekle se slaže 44% niti se slaže niti ne slaže 16,4%, donekle se ne slaže 8,5% i uopće se ne slaže 1,2% ispitanika. Rezultati su prikazani Grafom 24.

Graf 24: Recikliram koliko god mogu.

Izvor: autor

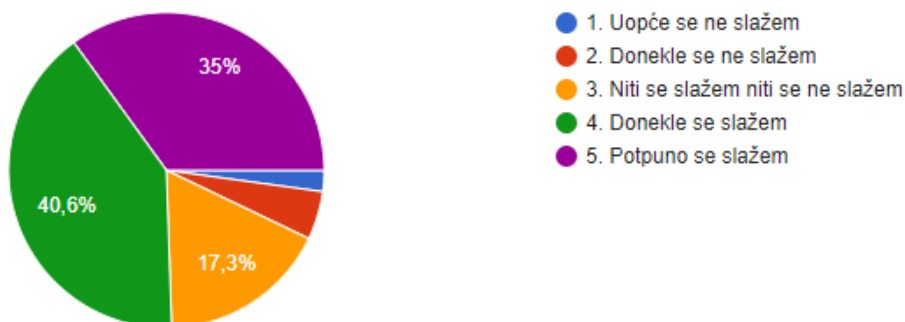
Na pitanje da li ispitanici uvijek kad imaju priliku odvajaju otpad od hrane prije nego što izbace smeće. Rezultati su prikazani Grafom 25., u potpunosti slaže 43,3%, donekle se slaže 36,8% niti se slaže niti ne slaže 10,5%, donekle se ne slaže 6,5% i uopće se ne slaže 2,8% ispitanika.

Graf 25: Uvijek kad imam priliku odvajam otpad od hrane prije nego što izbacim smeće

Izvor: autor

Promijenio sam svoj osobni način života kako bi smanjio otpad, pitanje je na koje su ispitanici dali sljedeće odgovore, u potpunosti slaže 35%, donekle se slaže 40,6% niti se slaže niti ne slaže 17,3%, donekle se ne slaže 5% i uopće se ne slaže 2,2% ispitanika što je prikazano Grafom 26.

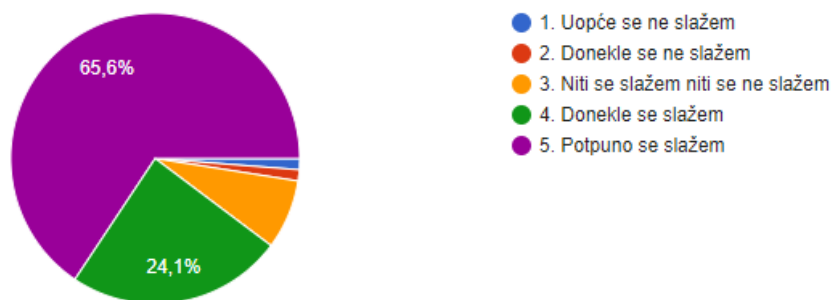

Graf 26: Promijenio sam svoj osobni način života kako bi smanjio otpad (npr. bacam manje hrane ili ne rasipam materijale)

Izvor: autor

5.3.2. Održivo ponašanje – društvena varijabla

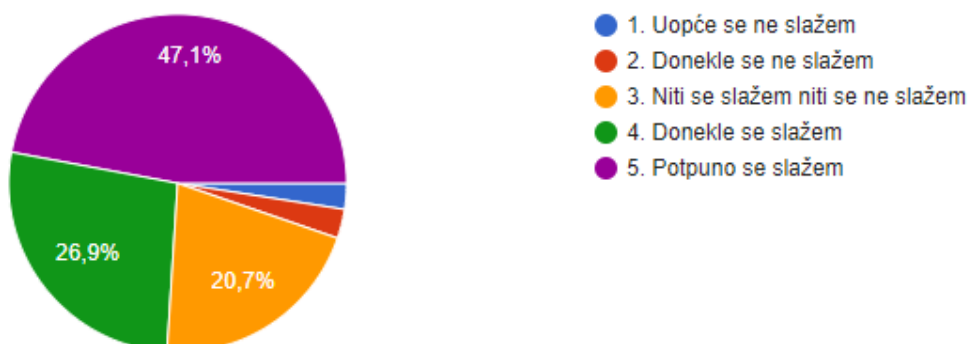
Grafom 27. prikazani su rezultati na pitanje „Kada koristim računalo ili mobitel za razgovor, slanje poruka, igranje igrice, itd., prema drugima se uvijek odnosim s poštovanjem kao što bih to činio u stvarnom životu“. Dobiveni su sljedeći rezultati, u potpunosti slaže 65,6%, donekle se slaže 24,1% niti se slaže niti ne slaže 7,7%, donekle se ne slaže 1,2% i uopće se ne slaže 1,2% ispitanika.

Graf 27: Kada koristim računalo ili mobitel za razgovor, slanje poruka, igranje igrice, itd., prema drugima se uvijek odnosim s poštovanjem kao što bih to činio u stvarnom životu

Izvor: autor

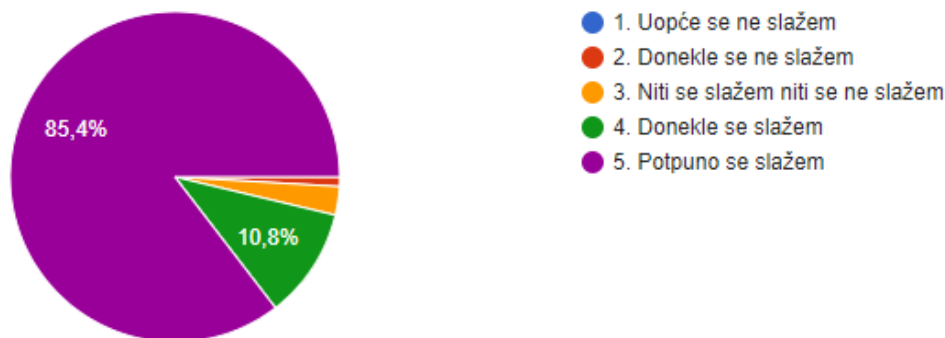
Grafom 28. prikazano je da li ispitanici podržavaju neku organizaciju za pomoć ili ekološku skupinu. Rezultati su sljedeći, u potpunosti slaže 47,1%, donekle se slaže 26,9% niti se slaže niti ne slaže 20,7%, donekle se ne slaže 2,8% i uopće se ne slaže 2,5% ispitanika.

Graf 28: Podržavam organizaciju za pomoć ili ekološku skupinu.

Izvor: autor

„Iskazujem isto poštovanje prema muškarcima i ženama, dječacima i djevojčicama.“ Anketno pitanje na koje su dobiveni sljedeći odgovori, u potpunosti slaže 85,4%, donekle se slaže 10,8% niti se slaže niti ne slaže 2,8%, donekle se ne slaže 0,9% i uopće se ne slaže 0,0% ispitanika. Prikaz Grafom 29.

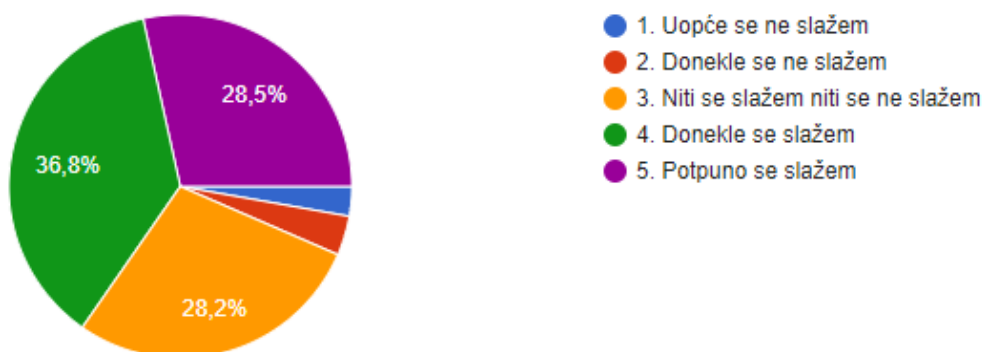

Graf 29: Iskazujem isto poštovanje prema muškarcima i ženama, dječacima i djevojčicama.

Izvor: autor

5.3.3. Održivo ponašanje – ekonomska varijabla

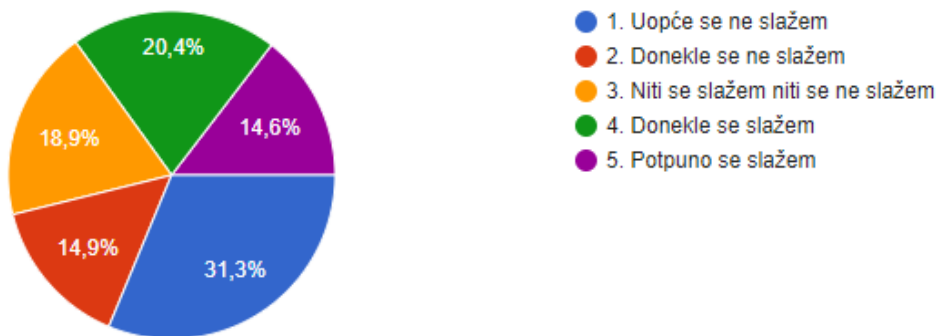
Da li naši ispitanici rade stvari koje pomažu siromašnima pokazalo je da , u potpunosti se slaže 28,5%, donekle se slaže 36,8%, niti se slaže niti ne slaže 28,2%, donekle se ne slaže 3,7% i uopće se ne slaže 2,8% ispitanika što je prikazano Grafom 30.

Graf 30: Radim stvari koje pomažu siromašnima.

Izvor: autor

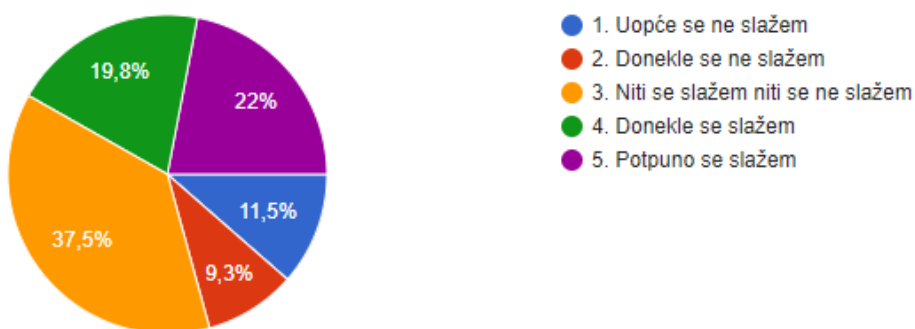
„Često kupujem rabljenu robu preko interneta ili u trgovini.“ Ispitanici su odgovorili da se u potpunosti slaže 14,6%, donekle se slaže 20,4%, niti se slaže niti ne slaže 18,9%, donekle se ne slaže 14,9% i uopće se ne slaže 31,3% ispitanika što je prikazano Grafom 31.

Graf 31: Često kupujem rabljenu robu preko interneta ili u trgovini

Izvor: autor

Grafom 32. prikazano je koliko ispitanika izbjegava kupovati robu od tvrtki s lošom reputacijom zbog brige o svojim zaposlenicima i okolišu. U potpunosti slaže 22%, donekle se slaže 19,8%, niti se slaže niti ne slaže 37,5%, donekle se ne slaže 9,3% i uopće se ne slaže 11,5% ispitanika

Graf 32: Izbjegavam kupovati robu od tvrtki s lošom reputacijom zbog brige o svojim zaposlenicima i okolišu.

Izvor: autor

5.4. Analiza anketnog istraživanja

Prethodno postavljeni podaci anketnog istraživanja pokazuju kakvo je znanje, stavovi i ponašanje opće populacije o održivom razvoju i održivosti. Ljudi igraju veliku ulogu u tome da bi se došlo do napretka u ostvarenju ciljeva održivog razvoja. Iz provedenog ispitivanja može se vidjeti da je znanje ispitanika o održivosti vrlo dobro. Na pitanja je li očuvanje biološke raznolikosti nužno za održivi razvoj, 75,5% ispitanika je dalo pozitivan odgovor što je dosta dobar postotak. Također, veliki broj ispitanika se slaže i sa idejama da je potrebno educirati ljude o održivom razvoju (62,8%), da svi ljudi moraju imati pristup dobrom obrazovanju(53,6%), da se trebaju poštivati ljudska prava(66,8%), potrebna je kultura(61,3%), da je potrebna pravedna raspodjela dobara među ljudima u svijetu(61%), itd. Ipak, postotak ispitanika koji se u potpunosti slažu sa pitanjem da li je smanjenje potrošnje vode nužno za održivi razvoj iznosi 42,4%, te da li je iskorjenjivanje siromaštva u svijetu neophodno za održivi razvoj iznosi 43%, što pokazuje da su u najmanjoj mjeri upoznati sa ta dva segmenta održivog razvoja. Također, za svako anketno pitanje postoje unutar ove grupe ispitanika i oni ispitanici koji se uopće ne slažu, što pokazuje da postoji i mali postotak ljudi koji nisu upoznati sa održivim razvojem. Dio anketnog upitnika koji se odnosi na stavove o održivosti donosi nam raznolike podatke. Pa tako na prvo pitanje da li korištenje više prirodnih resursa nego nam je potrebno ne prijeti zdravlju i dobrobit ljudi u budućnosti čak 17% ispitanika smatra da ne prijeti, dok 36,2% smatra da prijeti, a 18,6 % ispitanika ostaju suzdržani. U ovom dijelu upitnika najveći pozitivan postotak ostvarilo je pitanje da li žene i muškarci diljem svijeta moraju dobiti iste mogućnosti obrazovanja i zapošljavanja te iznosi 84,2%. Ostala pitanja kao što su da li bi svakome trebalo dati priliku za stjecanje znanja, vrijednosti i vještina koje su potrebne za održivi život(70,6%), da li je važno smanjiti siromaštvo(71,2%), itd. daju također pozitivne rezultate te se može zaključiti da su stavovi o održivosti ispitanika pozitivni. Što se tiče održivog ponašanja ispitanika može se vidjeti da čak 85,4% ispitanika iskazuje poštovanje prema muškarcima i ženama, dječacima i djevojčicama. Temeljem prije u radu navedenih podataka vidi se da na ostala pitanja kao što su da li recikliraju (26, 1%), odvajaju otpad od hrane prije bacanja smeća (19,8%), da li bi promijenili svoj osobni način života kako bi smanjili otpad (24,5%), rade li stvari koje pomažu siromašnima (34,7%) ispitanici su odgovorili da nisu sigurni, donekle se ne slažu ili se uopće ne slažu.

Također može se vidjeti da je na pitanje: Često kupujem rabljenu robu preko interneta ili u trgovini“ 35% ispitanika dalo odgovor da se potpuno ili donekle slaže, dok se ostatak ispitanika

ne slaže, donekle ne slaže ili nema mišljenje. Recikliranje je svrha kružne ekonomije te je cilj ljudskim ponašanjem, ponovnom upotrebom robe smanjiti pretjeranu eksploataciju resursa i tako postići cirkularnu ekonomiju, a cirkularna ekonomija predstavlja suprotnost načelu „uzmi, proizvedi, potroši i baci“ što je i cilj održivog razvoja. Na pitanje da li održivi razvoj zahtjeva da se tvrtke ponašaju odgovorno prema svojim zaposlenicima, kupcima i dobavljačima, 94,1% ispitanika se slaže, dok se ostatak ne slaže, a na pitanje da li izbjegavam kupovati robu od tvrtki s lošom reputacijom zbog brige o svojim zaposlenicima i okolišu 41,8% ispitanika se u potpunosti li donekle slaže, dok ostatak ispitanika nema mišljenje ili se ne slaže. Usporedbom ova dva pitanja može se vidjeti da postoji znanje o održivosti, ali je odgovorno ponašanje manje. Društveno odgovornim poslovanjem poduzeća se brinu o društvu, okolišu, etici, kupcima i ljudskim pravima te je ono jedan od bitnih segmenata za održivi razvoj i održivost.

Ljudi još nisu dovoljno svjesni svojeg udjela i doprinosa u cijelom konceptu održivog razvoja. Na pitanje mislim da su tvrtke odgovorne za smanjenje upotrebe ambalaže i jednokratnih predmeta, potpuno ili donekle se slaže 71,5% ispitanika dok ostatak nema mišljenje ili se ne slaže što pokazuje da ljudi još uvijek smatraju da su za to odgovorne organizacije i poduzeća. Na pitanje da li je važno smanjiti siromaštvo, 92,3% ispitanika se slaže, dok na pitanje da li rade stvari koje pomažu siromašnima, 65,3% se slaže, dok se ostatak ne slaže ili nema mišljenje te se može vidjeti da su ispitanici svjesni problema ali manjina poduzima mjere u vezi toga.

6. Zaključak

Održivi razvoj je sve popularniji pojam. Kao jednu od definicija održivog razvoja koja se može susresti u literaturi: „Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjice bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe“. Zbog toga se gospodarski i društveni ciljevi zemalja moraju definirati u smislu održivosti.

Održivi razvoj nije usmjeren samo na zaštitu prirode, već na stvaranje ekološkog društva koje živi u skladu s prirodom. To znači pomiriti gospodarsku aktivnost, društveni napredak i zaštitu okoliša. Cilj ovog istraživanja bilo je odgovoriti na tri istraživačka pitanja:

1. Kakvo je znanje ispitanika o održivosti s aspekta okolišne, društvene i ekonomske varijable?
2. Kakvi su stavovi ispitanika o održivosti uzimajući u obzir okolišnu, društvenu i ekonomsku varijablu?
3. Kakvo je održivo ponašanje ispitanika s aspekta okolišne, društvene i ekonomske varijable?

Temeljem provedenog anketnog istraživanja znanju o održivosti, stavovima o održivosti i održivom ponašanju koje se provodilo za izradu ovog diplomskog rada, može se zaključiti kako je razina znanja ispitanika u sve tri varijable okolišne, društvene i ekonomske zadovoljavajuća. Postoji manja razlika između društvene varijable u odnosu na druge dvije koja pokazuje manji postotak znanja o društvenoj održivosti. Također, provedenom istraživanjem i dobivenim rezultatima može se zaključiti da su stavovi ispitanika o sve tri varijable okolišne, društvene i ekonomske zadovoljavajuće. Nadalje, provedenim istraživanjem i dobivenim rezultatima razina održivog ponašanja u sve tri varijable okolišne, društvene i ekonomske je dobra iako ekonomska varijabla u odnosu na društvenu i okolišnu daje lošije rezultate.

Može se zaključiti da sustavno treba raditi na podizanju svijesti o održivom razvoju, educirati i informirati ljude o održivom razvoju te uključiti ljude u teme o održivom razvoju kako bismo jednog dana postigli cilj a to je održivo građanstvo. Činjenica je da je istraživanje pokazalo da većina ispitanika posjeduje društveno, ekonomsko i okolišno znanje o održivosti te da je svijest o održivosti također prisutna kod većine ispitanika u sva tri segmenta, samo ponašanje se razlikuje najviše u ekonomskoj komponenti vezano za kupovanje rabljene robe i pomaganja siromašnima.

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, KAROLINA POTOČKI (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom SVIJEST O ODRŽIVOSTI I ODRŽIVO PONAŠANJE (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

Karolina Potočki

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, KAROLINA POTOČKI (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom SVIJEST O ODRŽIVOSTI I ODRŽIVO PONAŠANJE (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

Karolina Potočki

(vlastoručni potpis)

7. Literatura

Knjige:

1. Bačun, D., Matešić, M., Omazić, M. A. (2012) Leksikon održivog razvoja. Zagreb: Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/581489> (20.06.2023.)
2. Baker S. (2016) Sustainable development. Abingdon: Routledge, dostupno na: https://books.google.hr/books?id=TsJzCgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (15.7.2023.)
3. Fourie, C., Schuppert, F., Wallimann-Helmer, I., (2014) Social Equality: On What It Means to be Equals. Oxford: Oxford University press, dostupno na: https://books.google.hr/books?id=moUeBQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (17.7.2023.)
4. Jorgensen, F. A., (2019) Recycling. Cambridge: The MIT Press, dostupno na: https://books.google.hr/books?id=NCC4DwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (20.7.2023.)
5. Munshi, D., Kurian, P. (2020) Public Relations and Sustainable Citizenship. Representing the Unrepresented. Ujedinjeno Kraljevstvo: Taylor & Francis, str. dostupno na: https://www.google.hr/books/edition/Public_Relations_and_Sustainable_Citizenship/5yX5DwAAQBAJ?hl=hr&gbpv=1&dq=sustainable+citizenship&printsec=frontcover (4.9.2023.)
6. Pfister, T., Schweighofer, M., Reichel, A. (2016) Sustainability. Abingdon: Routledge, dostupno na: https://books.google.hr/books?id=2f88DAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (22.7.2023.)
7. Portney, E. K. (2015) Sustainability. Cambridge: The MIT Press, str. 2-35, dostupno na: https://books.google.hr/books?id=WXR6CgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (5.8.2023.)

Članci:

1. Ariza, M. R., Boeve-de Pauw, J., Olsson, D., Van Petegem, P., Parra, G., Gericke, N. (2019). Promoting Environmental Citizenship in Education: The Potential of the Sustainability Consciousness Questionnaire to Measure Impact of Interventions. *Sustainability*. MDPI, 13(20):11420. Preuzeto s: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/20/11420#B3-sustainability-13-11420> (5.9.2023.)
2. Dukić Mijatović, S., M., Uzelac, O. N., i Stoiljković, A. V. (2023). Corporate social responsibility and sustainable development – international legal framework for goals achievement and some theoretical insights. *Pravo - Teorija I Praksa*, 40(1), 1–16. Preuzeto s: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2023/0352-37132300001D.pdf> (5.7.2023.)
3. Frajman Jakšić, A., Ham, M. i Redek, T. (2010). Sreća i ekološka svjesnost – čimbenici održivog razvoja. *Ekonomski vjesnik*, XXIII (2), 467-481. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/95156> (24.6.2023.)
3. Gericke, N., Boeve-de Pauw, J., Berglund, T., Olsson D. (2019). The Sustainability Consciousness Questionnaire: The theoretical development and empirical validation of an evaluation instrument for stakeholders working with sustainable development. *Wilay, Online Library*, 27(1), 35-49. Preuzeto s: [Upitni_svijest o odrzivosti.pdf](#) (8.7.2023.)
4. Kates R. W., Parris, T. M., i Leiserowitz, A. A. (2005). *Environment: Science and Policy for Sustainable Development: What is sustainable development*. Taylor & Francis online, 47(3), 8–21. Preuzeto s: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/sustsci/files/whatisSD_env_kates_0504.pdf (15.6.2023.)
5. Pupavac, D. (2015). Održivi razvoj – novo lice ekonomije. *Socijalna ekologija*, 24 (2-3), 103-124. Preuzeo s: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/socijalna-ekologija/article/view/17861/9736> (20.7.2023.)
5. Reiss, M. (2023). Evaluation of Social Economics Development in Gender Equality. *Journal of Socialomics*, 12(1), 161. Preuzeto s: <https://www.walshmedicalmedia.com/open-access/evaluation-of-social-economics-development-in-gender-equality-117954.html> (12.7.2023.)

Dokumenti:

1. Dokument za razmatranje o održivoj europskoj do 2030., 2019. Preuzeto s: [rp_sustainable_europe_hr_v2_web.pdf](#) (15.6.2023.)
2. Ekološka komisija EU: Agriculture and rural development. Preuzeto s: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organics-glance_hr (5.7.2023.)
3. Europska komisija: Unija ravnopravnosti: Akcijski plan EU-a za antirasizam za razdoblje 2020.–2025. Preuzeto s: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0565&from=NL> (12.7.2023.)
4. Europska komisija: Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost. Preuzeto s: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=hr> (12.7.2023.)
5. EUR-Lex: DIREKTIVA VIJEĆA 2000/78/EZ, 2000. Preuzeto s: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0078> (20.6.2023.)
6. Europski parlament: Čista energija: EU potiče obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost. Preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20180109STO91387/cista-energija-eu-potice-obnovljive-izvore-energije-i-energetsku-ucinkovitost> (15.7.2023.)
7. Europski parlament: Okolišna politika Europskog parlamenta. Preuzeto s: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/files/organisation-and-rules/ecological-footprint/hr-environmental-policy.pdf> (5.7.2023.)
8. Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030., 2015. Preuzeto s: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf (24.6.2023.)
9. HR PSOR – Hrvatski poslovni svijet za održivi razvoj, preuzeto s: <https://www.hrpsor.hr/o-nama/> (20.7.2023.)
10. Inovacijska platforma: Održiva mobilnost u Europskoj uniji: korak prema zelenijoj budućnosti, 2023. Preuzeto s: <https://inovacijskaplatforma.hr/hr/vijest/odrziva-mobilnost-u-europskoj-uniji-korak-prema-zelenijoj-buducnosti> (5.9.2023.)
11. Jerčinović, S. (2019). Održivost strateška marketinška orijentacija uspješnih poduzeća, Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka. Preuzeto

s: <https://dr.nsk.hr/en/islandora/object/efri%3A1707/datastream/PDF/view>
(15.6.2023)

12. Ministarstvo poljoprivrede RH. Preuzeto s:
<https://poljoprivreda.gov.hr/ekoloska/199> (17.7.2023.)

Internetski izvori:

1. Climate change adaptation planning, research and practice: Gender and Social Equality. Preuzeto s: <https://www.weadapt.org/knowledge-base/gender-and-social-equality> 09.09.2023
2. Evolucija upravljanja prirodnom sredinom. Preuzeto s:
<https://www.pfsa.unsa.ba/pf/wp-content/uploads/2020/04/EKOLO%C5%A0KO.-predavanja-II.pdf> (15.6.2023.)
3. Human rights carers: 15 Examples of Equality in Society. Preuzeto s:
https://www.humanrightscareers.com/issues/examples-of-equality-in-society/?fbclid=IwAR2Lqgha1Qzpp-yAA432f-1NT8sljxynYbhaGkk4158rfVukKzGD_VHWgD8 09.09.2023
4. Odras: Održivi razvoj, 2010. Preuzeto s: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/odrzivi_razvoj.pdf 17.8.2023

8. Popis slika

Slika 1: Temeljne komponente održivog razvoja.....	9
Slika 2: Iskorjenjivanje siromaštva	10
Slika 3: Svijet bez gladi.....	11
Slika 4: Zdravlje i blagostanje.....	11
Slika 5: Kvalitetko obrazovanje	12
Slika 6: Rodna ravnopravnost	13
Slika 7: Čista voda i sanitarni uvjeti.....	13
Slika 8: Pristupačna energija iz čistih izvora	14
Slika 9: Dostojanstven rad i ekonomski rast	14
Slika 10: Industrija, inovacije i infrastruktura.....	15
Slika 11: Smanjenje nejednakosti	16
Slika 12: Održivi gradovi i zajednice	16
Slika 13: Održiva potrošnja i proizvodnja.....	17
Slika 14: Zaštita klime.....	17
Slika 15: Očuvanje vodenog svijeta	18
Slika 16: Očuvanje života na zemlji.....	19
Slika 17: Mir, pravda i snažne institucije	19
Slika 18: Partnerstvom do cilja	20
Slika 19: Kružno gospodarstvo	22
Slika 20: Konceptuali prikaz svijesti o održivosti.....	32

9. Popis grafova

Graf 1: Spol ispitanika.....	34
Graf 2: Dob ispitanika	35
Graf 3: Završeni stupanj obrazovanja	35
Graf 4: Status zaposlenosti	36
Graf 5: Mjesečna primanja ispitanika	36
Graf 6: Smanjenje potrošnje vode nužno je za održivi razvoj	37
Graf 7: Očuvanje biološke raznolikosti.....	38
Graf 8: Za održivi razvoj potrebno je educirati kako se zaštititi od prirodnih katastrofa	38
Graf 9: Za održivi razvoj neophodna je kultura u kojoj se sukobi rješavaju mirnim putem kroz raspravu	39
Graf 10: Poštivanje ljudskih prava nužno je za održii razvoj	39
Graf 11: Da bi se postigao održivi razvoj, svi ljudi na svijetu moraju imati pristup dobrom obrazovanju	40
Graf 12: Održivi razvoj zahtijeva da se tvrtke ponašaju odgovorno prema svojim zaposlenicima, kupcima i dobavljačima	40
Graf 13: Održivi razvoj zahtijeva pravednu raspodjelu dobara i usluga među ljudima u svijetu	41
Graf 14: Iskorijenivanje siromaštva u svijetu neophodno je za održivi razvoj	41
Graf 15: Mislim da korištenje više prirodnih resursa nego što je to potrebno ne prijeti zdravlju ljudi u budućnosti	42
Graf 16: Mislim da su nam potrebni stroži zakoni i propisi za zaštitu okoliša	42
Graf 17: Mislim da je važno poduzeti mjere protiv problema koji imaju veze s klimatskim promjenama	43
Graf 18: Mislim da bi svakome trebalo dati priliku za stjecanje znanja, vrijednosti i vještina koje su potrebne za održivi život.....	43

Graf 19: Mislim da mi koji sada živimo trebamo osigurati da ljudi u budućnosti uživaju istu kvalitetu života kao i mi	44
Graf 20: Mislim da žene i muškasti diljem svijeta moraju dobiti iste mogućnosti obrazovanja i zapošljavanja	45
Graf 21: Mislim da su tvrtke odgovorne za smanjenje upotrebe ambalaže i jednokratnih predmeta	45
Graf 22: Mislim da je važno smanjiti siromaštvo	46
Graf 23: Mislim da bi tvrtke u bogatim zemljama zaposlenicima u siromašnim zemljama trebale dati iste uvjete kao i u bogatim zemljama.	46
Graf 24: Recikliram koliko god mogu.	47
Graf 25: Uvijek kad imam priliku odvajam otpad od hrane prije nego što izbacim smeće	48
Graf 26: Promijenio sam svoj osobni način života kako bi smanjio otpad (npr. bacam manje hrane ili ne rasipam materijale)	48
Graf 27: Kada koristim računalo ili mobitel za razgovor, slanje poruka, igranje igrica, itd., prema drugima se uvijek odnosim s poštovanjem kao što bih to činio u stvarnom životu	49
Graf 28: Podržavam organizaciju za pomoć ili ekološku skupinu.	49
Graf 29: Iskazujem isto poštovanje prema muškarcima i ženama, dječacima i djevojčicama.	50
Graf 30: Radim stvari koje pomažu siromašnima.	50
Graf 31: Često kupujem rabljenu robu preko interneta ili u trgovini	51
Graf 32: Izbjegavam kupovati robu od tvrtki s lošom reputacijom zbog brige o svojim zaposlenicima i okolišu.	51